

Romî Romî Mwaalyaraavina Poli Pikarya' Yidavake'nesi.

¹ Nya'mweihi, Romî mwaalyaihi,

Polinyi nîmîre paaziya' yîhyasîwaabe. Yuneinyi Kîraazîtiyai Jîzaazareinyi gamîre yaasîwa'wawînyainyi. Kîraazîtiyai jaka nyîjîvwaramaaraka nyîdahîlakakeinyi nyîdaasakeinyi Apozeliyainyi. Sareinyi Gotiyai yagaala tewaanya' maryasaabake' wîjîwaakya'neinyi nyakakeinyi. ² Yagaala tewaanya daza'na sinnawî Gotiyai yune naanga nebulya'na kujaa' gamînyî wî'nawîjîwaakya'nera pîropetiyara pikarya nawî'nya girî'maaya yîdayaasasi. ³ Sa' yagaala tewaanya' gamîre Gawaalîvaangerînesi. Sahwai yi, kîlaa'nakei yîma'nakevîna, Ne Devitîmîre yîsiwialyîra. (Devitîmîre yîta savaakîdaasalyîra.) ⁴ Yî gamîre kurya tewaanyarîna, Gotiyare Gawaalîvaangerînera. Sarei bainîkeraayabadaa'nyî Gotiyai yîdîkaavake'na diragînna wîjîwaainyîna "Sahwai Gotiyainyîre Nyîbwaalîvaangelyîra." Sahwai Jîzaazai Kîraazîtiyai nemîre Naangelyîra. ⁵ Gotiyai sara yawîrakevî sahwarî yanga gaimwangebulyî wîdaasakebulyî maaroine. Gamînyîneba ya'neina ajîmya yuyangîya yuyara gamînyî lîmwabîzavîdaa'nyî kumî wîmîdînya'ne'na sara maaroine. ⁶ Nabaai sarîmî kwaihîrîjî Jîzaazai

Kiraazitiyai jaka yihizivwaramaarakeihilyi.
 7 Yi sasareihi, Romî mwaalyaihi Gotiyari sariminyina wivu'nadeihi Gotiyai jaka dara yihizivwaramaarakeihilyi “Nimireihi, girimaayaihi jima'nyila!” Yi yuya saihiri Gotiyai Neni'maangelyi Naangei Jizaazai Kiraazitiyalyi sanidaai yange'na nayaa yihigaimwagyika! Nabaai sarimire simunyavi kwaamu'nanyabwi tewaanya yihwakyika!

Polî “Romî mwaalyaraavi wanganaawima!” yawirake'nesi.

8 Sinnawi davi'daasi “Sarimi Kiraazitiyari nayaa limwamanigasa'na Kwaaka yuyimagi mwaalyara diwina yesaihilyi,” dena Jizaazai Kiraazitiyari'na, nimire Gotiyari suya widivanige. 9 Sa' nebulya' dare'nesi. Gotiyai niminyina “Nebulyasi,” jalikurakannelyi. Sahware Gawaalivaangerine yagaala tewaanya' wijiwaakadi nimire kuryari Gotiyari'na widaayadinyalyi. Yi sahwai dara jalikurakina “Niminyi nyija'ne gazagaasagaa' Polî Romî mwaalyaraavina nyidadelyi.” 10 Yuyagaa' Gotiyari widadinyagaa' dara widina “Gotiyaigi simunyavi sara yawi'dizaigi 'Romina wawana!' niminne tusa' kyavada'gala'gizi sagaa' sahwarayawinna yilekaanya wideinyi.” Sara widina yadinyainyi. 11 Sare' dare'nesi. Sariminyi yihwanganide'na nyivu'nivan'i. Sariminyina “Kuryaraavi diraginya pada'galayivaimwagima!” dada Gotiyare Kuryai yanga kanyijaavoji nawi'nya sa' yihizaavideinyi. 12 Sa' da'dare'na

“Nimi dara yawi'manige. Niminyiji Romi mwaalyaraaviji yuyainaavi negaimwadaawori nimi Kiraazitiyari limwadinyabulyi nabaai sarimi limwadivisabulyi nemire simunyavi diraginya pada'galayivaimwanga neyadesi.”

¹³ Nabaai da'muj+yainyi “A'mwe nya'mweihi dara nyawipidika! ‘Polimi dara muvu'nyivan!’ “Romi mwaalyaraayawinna wilaawima!” ’ ” Nimi sainyi kwalaalyagaa! “Romina wilaawima!” widi wija yena yiweinyira. Yisila mari'bwarakadivisabwibi! ajimya yuyangiya pwaraavi kujiwaake sahwara wilmwagetabaabi! sariminyawinna wilaawa'muji “Kiraazitiyari limwabika!” dena Romiyavaakidaanya pwaraavi wijiwaakideinyi. ¹⁴ A'mwe kunya yawi'nika kwaraavinaji kunya myawirya kwaraavinaji yi yiwiridivisaraavinaji miwirinyadivisaraavinaji nimi tivikita kininnakeinyi. Tivikita sa! Gotiyai “Pwaraavi duziwaakya!” nyidakevine tivikisasi. ¹⁵ Nabaai sasare savidaasi nimi sainyi yawisabwi midinya'neinyi yi Romi mwaalya saihilyiyaraaviji yagaala teawaanya! wijiwaakya'ne saburi simunya kuna naanga yawi'manige.

¹⁶ Yo, sare! dare'nesi. Nimi yagaala teawaanyavina wagila manyivwa'nyadeinyi. Sare! dare'nesi. Yagaala teawaanya sa! gazarazara limwaga'bizaraavi Gotiyai wivadaihasamaarya'ne sa! Gotiyare diraginya di'nakesi. Diraginya Juyaraavidaasi nabaai Juyara mamwaalyigasaraaviji wivadaihasamaarya'nesi. ¹⁷ Sare! dare'nesi.

Yagaala tewaanya sahirisavi Gotiyai gaminyina a'mwe yida'maraangeinaavi nemwaaihya'neburî yoima'desi. Kiraazitiyarî limwagawaari nemire simunyarî yavada'galakade'nanyî. Limwangebwi gave sabwine'nanyî. Aayawidaa'nyî yunegaa'nannevî limwangebwine'nanyî. Sare' Gotiyare bukuyavî dara dinikabaaibi'nanyî “Pwai Gotiyarî limwade sarerîna ‘Yida'maraangerî wîmwaaihîwa,’ dozîyai yuyagaa' gaala mwaaladelyî.”

A'mwe yuyaraavîna Gotiyarî sinna tîka wîda'de'nesî.

¹⁸ Sare' yuya dare'nanyî. Gotiyarî myawîryaraavîre simunyangî kayaa'nanyabwi wîla'dennajî yida'maraangebwi maayanna yadivîsannajî Gotiyai gamîrebadaasi, Sîgunyavîdaasi gamîre sinna tîkebwi daanga wîjaaya'nebwi yoima'devulyî. A'mwe sarera kumîre saburajî Gotiyare nebula sabwi dathivaina yadivîsarera. ¹⁹ Daanga wîjaaya'nebwinanya'na yîhîthîma! A'mwera Gotiyarî yawîramaata sabura lîka yulyarîka' mî!. Sare' dare'nesî. Gotiyai sahwaraavî simunyvî mena yîbwarîdaakwakengi. ²⁰ Sare' dare'nesî. Sinnawî sagaa' Gotiyai yuya sa wakyaaakegaa'daasi a'mwera Gotiyare dîragînya dî'nake' waragothevîjî gamî sahwai Gotiyare aaya kaavîlya' a'mweraavîre'bîsa' mwarikevîjî yawîramaapînerera. “Sahwai Gotiyalyîra,” yawîpînerera. Sarewaarî tîna wangadaanyawaai mî!. Kirî! Gotiyai

yuyangi wakyaaakenna tinna wangadivi' yawiramaapinewaalyi. Sasare savidaasi "Nimi myawiriwa," dipinera miika! Kumiresira. Yagaainakera miika! ²¹ Daanga wijaaya'nebwinanya'na piri' yihithima! Gotiyarina yawirangadivi' kiri' "Sai nebwinaga Gotiya naangelyira," yawirangadivitara mi'. Sara yadivi' gaminne yaya' munya ke'ba makidivitara mi'. "Su! Su!" dadivitara mi'. Aawaawa. Kumire yawita sabwi wana navi'navika wiadere. Sara yada kumire simunya sa' kayaa'na yima'nyina yada jihinya' yima'nyina yadere. ²² Kumi kayaa'na yadivi' diragina dina "Nemi sidu'nakeinera." Sara yadivi' kiri' sare'na sidu'maayara mwaalina. ²³ Sasarera Gotiyai mabalyi yaderi, byaanna naanga kininnakeri yaya' makina yadivisabwi bule'na wijaavadivi' yivaniga'. Sara yadivisagaa' yilaaya'ne a'mwa'mwe, a'mwe balya'ne saraaviji yusaraaviji yikuriyaawiaraaviji kamaala saraaviji a'mwa'mwengi yaya makina yadivisare.

²⁴ Sasare savi yawibwa'dei yinaraderi pilizimaaniyaraavi marimwangina yadevaabi' Gotiyai sahwaravire kayaa'nanya kaavilyaburi yidivalamwaaihina kya' kunnya simunya kayaa'nanya saburi mwagi'namakabada girikita'nanyabwi wagila wivwa'nadevwi marimwangina yadivisare. Sare yadivi' kumi sara pwaraavi girikita'nanyabwi yidivi' kunnya kilaakejiki kwaakeba makwaidaawadivisare. ²⁵ Sasarera Gotiyarine

nebulyabwi yagalya'ma'na yadivî' kwaasiyabwi maralimwanna yadivîsare. Gotiyai yuyangi wakyaakerî yaya' mamakîlyî yadivî' Aaya Kaavîlyarî yilaaya yadivîtara mî'. Aawa. Wakyaaka yuya sangîna yilaaya yadivîsare. Wakyaaka sahwai yuyagaa' yuyagaa' gamîne yaya sa' munya ke'banna nemi makîlyâ'nei nawî'nya naangelyîra. Naanga nebulyasi.

²⁶ Nabaai kayaa'nanya sarevî Gotiyai sahwaraavî kayaa'nanya kaavîlyaburî yî'divalamwaaihîna. Sara kya' wagîla wîvwa'nya'nera kayaa'nanyabwina dîka widevwi yadivîsarera. Sare' dare'nesî. Yî kumîre a'mwe samîlika a'mweraavîrebwina marasî'na yeva pîmîlikajî kwaiyagaala didivîsamîlike. ²⁷ Nabaai sabaai' kumîre a'mwe kwara a'mwengi ya'nebwi yagalya'ma'na yadivî' kumîre munya sî' kumîre pwaraavîna dîka naange' widada kwala sara kwala pwarajî gevwi kayaa'nanyabwina wagîla kînînnaka sa pwarajî yadivîsare. Nabaai kumî saraavî girîkita'nanyabwina Gotiyai wîrîvîkîrya'ne daanga kayaa'nanya maa'divîsara.

²⁸ Sareraavî Gotiyai kayaa'nanya kaavîlyaburî yî'divalamwaaihîna. Kunnya sîmunyaburî Gotiyarîna “Nayaa yawîralîmwagaana!” myawîri yadivîtabaai' Gotiyai “Sahwara sîmunya pinabîsa' maapîka!” dada yî'divalamwaaihîna. Sara kya' a'mwe sara mya'ne yuya kayaa'nanya dala pînînna pînînna yadivîsangî. ²⁹ Yî dara yadivîsangî. Kumî yuya kayaa'nanya sa, yuya girîkita'nanya sa, yuya tîganaarya sa, yuya wana kayaa'nanaanga sa

yadivisare. Gilyivikiravınakeraavına munyi' kayaa'na wiadere. A'mweraavi tamakına, mayagaala yaasiwa' damarina, kwaasiya dinyina, pwaraavına kayaa'na yawi'na. Yuya sasare kayaa'nanya sa kuminyi yunebanna warikengi. Yi bulayagaala dadivisara,³⁰ “A'mwe pwaraavire yaya kayaaka yigalaana!” dina, ku'maayaba widadivisara, Gotiyarina simlika wimwaaidera, yagaabiraizika widadivisara, “Nimi pwarabitainyi mi',” yawi'divisara, kuminne yaya' munya ke'banna makinyina yadivisara, kayaa'nanya mudika sabwi wakina yadivisara, kuvinimaangeyuraavire yagaala sangi galazekivaina yadivisara,³¹ simunya maayara, kunnya yune naanga nebulyava'nanyangi nayaa mamidinyadivisara, kunnya avaaitawanakeraavi nayaa myadivisara, a'mwe pwaraavına kale mwiaderera.³² Sasarera Gotiyare yagaalya' dakinike' nayaa yawi'divisare. Dara din' “A'mwe sasare sabwi yadivisara tivikisa'na yuna naanga baibika! Daanga maapika!” Sara yawi'divi' kiri' kayaa'nanya sabwi sara yadivita gavenna mi'. Aawa. A'mwe kayaa'nanya sasara yadivita kwaraavi “Tewaanna yivaniga'. Kuna sana jila!” widadivisare.

2

Gotiyai a'mwe yuyaraaviyida'maraangebwina yawibwarade'nesi.

¹ A'mweigi, sasare savidaasi kayaa'nanya sasarebaaibi' yivaniginyaigi a'mwe pwaraavi nyawibwa'dika! Pwaraavi jida'dinyaigi

Gotiyai gyawibwaradehaa' be yagaala duthatheig+naka! Aawa. Sare' dare'nesi. Gimi pwaraavi jida'dinyagaa' gimi kwaiginyine'na jida'ninneiginyi. Sare' dare'nesi. Gimi saigi jida'dinyaigi avaala sasare sabwi yadinyaiginyine'nanyi. ² Nemi yuyaina yawi'manigo. A'mwe sara yuya kayaa'nanya sara yipija sabwina Gotiyai daanga wijaavina yadevwina Gotiyai nebulyaburina sara yawibwa'devulyi. ³ A'mweigi, a'mwe sara sasarebwi yadivisaraavi jidata yivaniginya gimi kwaigi avaala sara yivaniginyaigi kunya gara yawi'mwaa! Gotiyai yawibwata savi yiniga wi'na wavila'na yija' likaanya yiniga wina yinneigi daa! ⁴ Gotiyai yange'na tewaanna bwi-wanna gyada saaminyagaa' gyemwali'maa'da tivikisa'na yime'nya'b'i gizaavadei mi'. Sasara gyade'na “Yaasiwakengira,” jawi'manigi! Gotiyai “Simunya mudikebwi jawiramaaka!” yawi'manike' myawirijivanigi! Yi sarevidaasi tewaanya naw'nyabwi gyivanike'nanyi. ⁵ Gimire simunya' gimire kayaa'nanyanna kaanya tihremwaaina yagina gimi myawiramaarivaniginyavina Yirika Pirikina sasareiginyine'na girivikiryane marayingakingila yivaniginyaiginyi. Yirika sagaa' Gotiyare sinna tike' ku'maayaba yima'naabathe', yida'maraangebwinaw yawibwarade savi daanga kayaa'nanya sasi piniji dimaa'dengi. ⁶ Gotiyai a'mwe gazarizari gamire yade sabwina wirivikiradelyi. ⁷ Piri' darsi. Pwara Gotiyai kuminyina byaanna diraginyasi kumire yaya makilade'nesi gaala

kayaaka minya'ne sabulyi sa wijaaya'ne bi'divi' tewaanya saburi diragina kuna mwaalina yadivita saraavi gaala yuyagaa' yuyagaa' mwaalya'ne sabwi wirivikiradelyi. ⁸ Piri' daresti. Pwara yune kuminyine'na yawi'divi' nebuliabwi galazekivaina yadivi' yida'maraanga myabwinanya savi midimanigata saraavina Gotiyari sinna tike' widavadesi daanga kayaa'nanya sabulyi wirivikiradelyi. ⁹ Yi a'mwe kayaa'nanya' yadivita yuya saraavire kuryaraavi taanginaangebulyi daanga naangebulyi dathiwaaladevulyi. Sare' Juyaraavidaasi yi kumi Anga Pimaginya (Girikiya) pwara kwaraaviji dathiwaaladevulyi. ¹⁰ Yi a'mwe gazarazara naw'nyabwina yadivita saraavina Gotiyai byaanna diraginyasi yaya makilyasi munyi' kwaamu' kave warina yadevulyi wijaavadelyi. Yi Juyaraavidaasi Anga Pimaginyaraavina yina. ¹¹ Sare' dare'nesi. Gotiyai kunya dara yawi'dei mi' "A'mwe Juyari nayaa maryawibwarima! A'mwe Anga Pimaginyari kayaa'na maryawibwarima!" Aawa. Sara majai a'mwe sara yadivita sabwina avaaina maryawibwa'delyi.

¹² Yi sare' da'dare'nesi. A'mwe yuya sara Ne Mozizare Kiwinya' kunera pivakaaviyara kayaa'nanya wagi'la sabura yadivi' yi sahwaravina Kiwinya sa' Gotiyai myawiri yada kyawibwaroji' sahwarawipi'dere. Nabaai a'mwe yuya sara Kiwinya sa' kininnakera Juyara kayaa'nanya wagi'la sabura yadivi' yi sahwaravina Kiwinya sa' yawi'na yada saburina maryawibwaradere. ¹³ Sare' dare'nesi.

A'mwe sara Kiwinya sabwi kadika yaasiwa' wi'nadivisara Gotiyarina yida'maraangera Gotiyarera yima'nadivi' mi'. Aawa. A'mwera yune Kiwinyabwi midibizi kwaji a'mwe dazaraavina Gotiyai kudathikere "A'mwe yida'maraangelyi. Nimirelyi." Kir'i sarera mamwaalyigasare.

¹⁴ Nabaai sare' dare'nesi. Ajimya yuyangiya pwara Kiwinya sa' maayara kunnya simunya sabwi mididivi' Kiwinya pimagingya sa' dinike' midinapijiyagaa' yi Kiwinya sa' maayara sara yadivisa'na kumire simunyai gami sai kumire Kiwinyabulyi.

¹⁵ Sahwara kumire mwaalyabwina dara wijiwaainadesi. Kumire simunyavi Gotiyai Kiwinya' dinike'ne yidavakengi simunyavi wakakengi. Yi kumire simunyai tewaanyai wivadaih'rakya' jalikurakaderera. Yi pigaa' kumire yawisa kumire yadivita sabwina "Kayaa'na yiwaa," jida'nadengi. Pigaa' kumire yawisa kumire yadivita sabwina "Tewaanya yiwaa," widathengi. ¹⁶ Gotiyai divi yirika piriki yawibwarya'neri Kiraazitiyai Jizaazari kumwaaihoji sasarebaaibi' sahwai yuya lika yulya'de sabura a'mwera sara yawi'divisanna maryawibwaradelyi. Nimi yagaala tewaanya' dadinya' yagaala sa' kininnakevinyi.

*Juyaraavinaji kumire Kiwinyavinaji
dinike'nesi.*

¹⁷ Nabaai gimi, "Juyai," wo'nikeigi daaka! Gotiyare Kiwinya sabwi kininnakeigi Gotiyarina diraginna daa'dinyaigi daaka! Saiginyina

yaya' munyaba ke'banna makidi "Nemi Gotiyareinera," dadinyaigi daaka! ¹⁸ Gotiyare Kiwinya saburidaa'nyi gizywaakesa'na yawirangadinya'na Gotiyare simunya' sidu'nakeigi, nabaai yida'nanya sabwina piburaavi wavila'devwina gima'nadeigi daaka! ¹⁹ Gimi Juyaiigi diraginna dara yawi'dinyi "Simunya sabwi tivi'na maa'mwa. Gotiyari myawiryaraavi tibinyaraavi tuta tewaanyari' wi'na yibwaridaakwideinyi. A'mwe jihinyavi mwaaihasaraavina nimi kumire di'baakeinyi. ²⁰ Gotiyarina a'mwe simunya maayaraavi yiwiryamaryadinyainyi. Nimi Kiwinyaburine kaimiraaya maalikebesaraavire wijiwaakadinyainyi. Gotiyare Kiwinya saburi aaya kaavila kunya yawita sasi yi nebulya'nanyasi kininnakeinyi mwaihe'ne'nanyira." Sara dadinyaigi daaka! ²¹ Sasarevidaa'nyi sasareigi a'mwe pwaraavi wijiwaakadinyaigi gimi saiginyi yijiwaakidinyaigi midaaka! "A'mwe sara kuka nyipika!" dadinyaigi gimi kwaigi kuka myadinyaigi daa! ²² "A'mwera a'mwengi ata nalimwabithika!" dadinyaigi nabaai gimi kwaigi ata malimwagyadinyaigi daa! Gimi gotiya kwaasiyaraavina a'mwa'mweraavina similika wimwaaihinyaigi gimi saigi a'mwa'mwa-angengi gilyivita kuka myijivanigi? Sare'na girikita'nanya kininnakeigi midaaka! ²³ Ginnya yaya' munyaba ke'banna makinadi yilaaya'na "Nimi Gotiyare Kiwinyabwi kininnakeinyira," divaniginyaigi Kiwinya sabwi sekivalapari'ma'maniginya sasare saburi

Gotiyar^{ne} yaya' kwaakeba bamakwalaawia myijivanigi? ²⁴ Sare' dare'nesi. Sarimi sara yivanigasa'na Gotiyare bukuya' dara dinikabaabiki “Sarinnyaburina ajimya yuyangiyara Gotiyar^{ne} yayavi yagaabiraizika yivaniga’.”

²⁵ Sare' dare'nesi. Gimⁱ Juyaigi Kiwinyaburi mididizaigi “Gotiyarelyira,” yibwaridaakwa'ne' gimire kilaakeji' gurya daya sabwi nawinyabulyi. Kirⁱ' gimⁱ Kiwinyabwi sekivalapari'ma'dizaigi gimire kilaakeji' gurya madaya yinkeji'bita saji' yima'nadezikira.

²⁶ Yi sarevidaanyⁱ a'mwe pwarⁱ kilaakeji' gurya madaya yipjai, sai Kiwinya tewaanya sabura midinajai yi Gotiyai “Sahwai kilaakeji' gurya da'nikeri wimwaaihiwa!” dathei midaaka!

²⁷ Gimⁱ Kiwinyavine pikarya' kininnakeiginyi. Nabaai giminyi kilaakeji' gurya githavesaiginyi. Sare kirivi Kiwinyabwi pari'ma'dinyaiginyi. Yi savidaasi a'mwe pwarⁱ kilaakeji' gurya madaya yipja' gami sai Kiwinya sa' nayaa pada'galamidinajai giminyi jidata gyatheiginyira.

²⁸ Sare' dare'nesi. A'mwe pwai Yita Juya savaakidaasai kilaakeji'na ku'maayaba Juya mwaaide sai Juya nebulai mi'.

Yi ku'maayaba kilaaka gurya daya yadivita sai Juya nebulai mi'. ²⁹ Aawa. A'mwei simunyavina kima'nyawi Juya mwaalajai, sai Juya nebulya'nanyalyi. Yi nabaai kilaaka gurya daya sabwi simunyavinebulyi. Gotiyai pware simunya' wanganaka “Nimirelyi,” yawi'dei kilaakevina mi'. Sa' yune pikarya yida'nika saburina mi'. Sa' Gotiyare Kuryarinanyira.

A'mwei sara yojiyarɪ a'mwera yɪlaaya mwi
yɪpɪ'de kɪrɪ' sari Gotiyai yɪlaaya wiadelyɪra.

3

Gotiyai   nebulyabwi   dɪragɪnna
limwadevurɪnesɪ.

¹ Sarevɪdaasi Juyara a'mwe pwaraavi
gareburɪdaasi wavɪla'manɪgava? Kɪlaaka gurya
daya sangɪ nawɪ'nya berɪ' yɪma'nadengaka?

² Akai! Nawɪ'nya dala pɪnɪnna pɪnɪnnanya
warɪkengɪ. Aaya pɪrɪ'nanya' dasesɪ.
Juyara kumɪ sara maremwaalya'ne Gotiyai
gamɪre yagaalya wɪjayaakengɪ.

³ Sare'
gatha'darevɪnaka? Juya pwara malɪmwagyara
yagaala dangɪ mamɪdɪnye'. Sasare'na kumɪre
kayaa'nanya dazabwi Gotiyare nebulya'nanya'
dathɪwagathevwi daaka! Gotiyai nebulya'nanya'
dɪragɪnna kuna malɪmwagi yadei daaka!

⁴ Arɪkewɪnyɪ. A'mwe gazaizai kwaasi dazai kɪrɪ'
Gotiyai nebulya'nanyalyɪ. Sabaabɪ' gamɪnyɪna
Gotiyare bukuya' dara dɪnɪ'

“Gɪmɪ wɪda'gɪzɪyagaa' Yɪda'maraangelyɪ,'

A'mwe yuya sara yawɪpɪ'de'nanyɪ.

Gɪmɪre yawɪbwasa'negaa'

Yɪnɪga davɪla'deɪgɪnyɪ.”

⁵ Nemɪre kayaa'nanya sabwi Gotiyare
nawɪ'nya yɪda'maraanga saburɪ ku'maayaba
marɪma'naabazabwine'na berɪ' gara
daazɪwona! Nɪmɪ a'mweinaavɪre kunya
nemɪre saburɪna mɪdɪdɪ dara dɪdeinyɪ
daaka! Sare'na Gotiyai nerɪvɪkɪrya'nei
nemɪre kayaa'nanya sabwina sɪnna tɪka

wîdasa'ne daanga be'na nejaavadelaka? Sahwai yîda'maraangei mîka! ⁶ Sasarebwi ari'kewînyî. Gotîyai yîda'maraangebwi mya yajî kwajî Kwaaka davakîyaraavî sasara myai gara yawîrannelaka! ⁷ Sare' dare'nesî. Pwara dara dîna “Nîmîre kwaasî yagaala sa' Gotîyare yagaala nebulya'nanya' ku'maayaba marîma'naabathesî. Yî daza' sara yojî gamînne yaya' munyaba makîladesî. Sare'na ga'dareburî nyîdîvanî'? ‘Gîmî wagînakeigînyîra.’ Sara jîdavaka nîmînyî daanga nyîjaavanîke' be'neka?” ⁸ Sara dipîja' sarevîdaa'nyî kwaasî yawîta dara dipî'de'nanyî “Yarala, nemî kayaa'nanya sabwî yaana! Yî savî tewaanya sabwî yîma'nade'na kayaa'nanya sara yaana!” Nabaai sasare sabwî nawî'nya' daa! A'mwera pwara nemînyîna biraiyagaala kwaasî dara nedîvanîga' “Yagaala Kîraazîtiyareraavîre' yî sasaresî.” Sasareraavî Gotîyai daanga wîjaavadelyî. Nabaai tivîkîta sa' yîdasasî.

“Yuyagaa' a'mwe aane pwai kwai yîda'maraangei mî’,” dînîke'nesî.

⁹ Yî gatha'darevînaka! Nemî Juyaina a'mwe pwaraavî wavîlavanneina dîngaka! Aawa nebulyasî. Sare' dare'nesî. Nemî jîdasa'na tivî'na dîwo “Yî yuyaina wagîlyavî kwaakewî mwaaihoinera Juyainajî Anga Pîmagînya (Gîrikîya) kwarajî.” ¹⁰ Sabaalîbî' dara dînîkesî.

Gotîyaryaba yîda'maraanga aane pwai kwai mî'. Ari'kewînyî. Aane pwai kwai mamwaalyî'.

¹¹ A'mwe pwai sîmunya wîwarîkei mî'.

Gotîyarîna pwai birîbirîya yîvanîkei mî'.

12 Yi yuyara Gotiyari yagalya'ma'mwaasare.
 Yuyara yirakureva waryaanyara
 yima'n+waasare.

Nawi'nyabwi yade aane pwai mî'.
 Sasarei aane pwai kwai mamwaalyî'.

13 Taalisav+daa'nyi gilebutir+inya'bî'
 newin+vanika widadiv+sare.

Taalisasi kwaasi yagaala widadiv+sare.

Naawinaanyare kwaamina' a'mweraavi
 tamakadevaabî'

Yagaala nabinabinya kayaaka yigalya'ne
 widadiv+sare.

14 A'mweraavi kayaaka diraginna yigalya'ne
 Yagaala kayaa'nanyanna paasiyagaala
 widadiv+sare.

15 Yihukaannakera a'mwe tamyana'nera
 Yarai kaanyave'na yamaryadiv+sare.

16 Kayaaka yigalakya'nera wina yadivî'
 Taanginya kwalaalya wijaaya'nera wodiv+sare.

17 Kwaamu'nanyaburine tusa'
 yawiramaa'div+itara mî'.

Pwarajî avaaiz+munyabwi ye'mwannamwaaidiv+itara
 mî'.

18 “Gotiyai Naangelyira,” myawiri yadivî'
 Kumire tinnyaraavi Gotiyarine likebwi
 mwarika.

Gotiyare bukuyavi sara dinikengi.

19 Nabaai sara dinikenna nemi yawi'mwo.
 Yuya Kiwinya dinike nemi Juyaina saburi
 dalaangewi wila'nata yigoina sara ya'ne
 dinikengi. Sare' kirî' Juyainaav+na dazabwi
 yihithiwebwi yiwetawakya warikesi.
 Sarev+daasi Gotiyai yawibwata'negaa'
 nemirebwina “Juyarajî maanga bipaina

yipika! Nabaai a'mwe yuyawinyara niminyina yiwetawakya sabwi kininnakera mwaaiika!" daka Kiwinya kininnakeinaavi dalaangewi nemarulawakakeine. ²⁰ Sare'na darevinyi. Gotiyare yawibwata'nebwi Kiwinya sabwi midinyavina "A'mwe yida'maraangeiginyi. Nimireiginyi," Gotiyai kilaa'naka aane pwarikwari widathe' mi'. Aawa. Sare' dare'nanyi. Kiwinya sabwi nemire wagila sabur yune'na neyibwaridaakuvanikesi sahirina.

A'mwei Kiraazitiyari limwagazai yida'maraangei yima'nade'nesi.

²¹ Nabaai dahaa' Gotiyai a'mweraavi gamire yida'maraanga sabwi gaminyi yida'maraangeraavi wimwaihya'nebwi mi'na neyibwaridaakwakebulyi. Sa' kiwinyabura midinya'nevadaa'nyimima'nyakesi. Aawa. Sa' pirivi yima'nakesi. Kiri' pikarya Kiwinyasi Winawijiwakyaasaraavire dinikesi nawinya yida'maraanga dazabwina jalikurakinikesi.

²² Yi Jizaazai Kiraazitiyari limwabizaraavina Gotiyai "Yida'maraangeraavi nimireraavi wimwaihima!" dathelyi. Yi limwabiza yuyaraavinesi. Sare' padaihasamaasabwi dare'nesi. A'mwe Juyarebwi nabinyabwi mi'.

Anga naanga pimagina pwai kwarebwi nabinyabwi mi'. ²³ Sare' dare'nesi. Yuya a'mwera Juyaraji ajimya yuyangiyaraji wagiya'nebwi yadivisare. Gotiyai byaanna diraginyasiyaryaba menyaba mwaaihasare.

²⁴ Sasareraavi Gotiyai yange'na tewaanna

wigaimwada Kiraazitiyai Jizaazari ka-maryasaaba' sahwai ayahi mubya yamaarya'nei sara kya' Gotiyai "A'mwe yida'maraangeihilyira. Nimireihilyira," widina. Sa'na sahwara mamubyadivisare. Sa'na Kiraazitiyari sihumalesi. ²⁵ Sinnawi Gotiyai Kiraazitiyari dahilakakei balaka gamire tawe' a'mweraavire wagila sa' mubya'ne' walaabakesi. Gotiyari a'mweraavire wagi'yabwina sinna tika wida'devulyi. Kiraazitiyari limwabizaraavina sinna tika sabwi mubamarasi'nya'nei balakelyi. Yi nabaai sasare saburi Gotiyai "Nimi yida'maraangeinyi yida'na yadinyainyi," neyibwaridaakwakebulyi. Sare' darevinyi. Kigaa' Gotiyai kwaamu' kave yemwaaida a'mweraavire kayaa'nanyanna yeta sabwina wanganakina. ²⁶ Kir'i' " 'Gotiyai yida'maraangei mika!' nadipidika!" daka dathahaasagaa' Gotiyai "Nimi yida'maraangeinyi yida'na yadinyainyi," daka sara neyibwaridaakwia'nei Kiraazitiyari maryasaabakelyi. Sasare saburi Gotiyai gami sai yida'maraangerina neyibwaridaakwada yi a'mwe yuyara, Jizaazari limwagazarina "A'mwe yida'maraangelyi. Nimirelyira," dadelyi.

²⁷ Sarevidaasi Gotiyai "Yida'maraangeihilyi," nedake'na yi tusa' a'mweraavine yaya' makilya'nebwi gava warika! Yi wana aawaawa. Tuta sar'i' kaanya mena tih'i'nikesi. Tuta dazariki beri' daharih'i'nari'? Gotiyare Kiwinyabwi midinya sav'i dingaka? Aawa, sav'ina mi'. Aawa. Kiraazitiyari limwanga saburi sahir'i' tuta sar'iki galalimwamani'. ²⁸ Sare' dare'nesi.

Nemi diraginna dara dadaanyi “Gotiyai a'mwei Kiraazitiyarì limwagazari divanikelyi ‘A'mwe sai yida'maraangelyi. Nimirelyira.’ ” A'mwe Kiwinyaburina yaamiji yune midinajarina Gotiyai sara majadelyi. ²⁹ A'mweraavine yaya mamakilya'ne' pibwi darika? Dare! jawirila! Gotiyai sai Gotiyai Juyaraavinnanai daaka! Ajimya yuyangiyarajiyaraavine Gotiyai midaaka! Yayo! Gotiyai sai ajimya yuyangiya pwara kwaraavijinelyira. ³⁰ Gotiyai gave pwaina naangelyi. Sarevi Juyara kilaakeji' gurya da'divisara Kiraazitiyarì limwabizaraavina “Yida'maraangerera,” dada nabaai ajimya yuyangiyara kilaakeji' gurya madayadivisara Kiraazitiyarì limwabizaraavinaji avaina divanikelyi. ³¹ Sarevidaasi limwanga dazavi yida'maraangeina yima'nadaanya'na Kiwinya sabwi dathathivaimanigona? Arikewinyira. Aawa. Kiwinyabwi nebulya'na yida'na maridaakwia yivanigo.

4

Eviraami Gotiyari limwagyaakeri Gotiyai “Yida'maraangeiginyira,” wijaake'nesi.

¹ Sarevida'nyì kilaa'naka Juyainaavire Ne sinnawinyai Eviraamimì “Yida'maraangeiginyi. Nimireiginyi,” wijaakebwina gara daaziwona? ² Sare! dare'nesi. Ne Eviraami tewaanya yaakenna Gotiyai “Yida'maraangeiginyira,” dazi kwaji Eviraami gannya yaya' munyaba kamakiladika! Sare! mika! Aawa. Yi Gotiyarina aawa. ³ Sare! Gotiyare bukuya' gara

dinîkavaka? Sa' dara dinî' "Evîraamî Gotiyarî wî'nalîmwanna kya' yî Gotiyai gamînyîna yawîrakelyî 'Sare'na sahwai yîda'maraangerî wîmwaaîhîwa.' " ⁴ Nemî yawî'daanyî "A'mwei pware wawînya yada nîgwia maa'de tivîkîta sa'na nemî 'Sîhumalesîra,' yawî'daa mî'. Aawa. 'Sa' wawînya yadîvîsabanna wîjaavadîvîkî,' yawî'daanyî." ⁵ Yî nabaai a'mwei Gotiyai yîlaaya wî'nei yîda'maraangei yîma'nyî'nei kîwînyaburîna wawînya mî yajai sai, gamî Gotiyarî yawîralîmwanna "Kîwînyaburîna yuna navîkerîna Gotiyai 'Yîda'maraangeigînyî gîmwaaîhîma!' dannelyî." Sahwai sara yawîralîmwagaza'na Gotiyai yawî'delyî "Yawîralîmwamwake'na sahwai yîda'maraangerî wîmwaaîhîwana." (Sare' sîhumalesîra.) ⁶ Nabaai Ne Devîti kwalyî a'mwei wawînya yakenna myawîryarîna Gotiyai "A'mwe yîda'maraangerî wîmwaaîhîwa," yawî'derîna "A'mwe sai yîlaaya yada tewaanaanga yînikelyîra," jaakabaaîbîsasi.

⁷ Dara dinî'

"A'mwe datha'darera yîlaaya yîvanîgasare.

'Gotiyai kumîre yîwetawakya marasî'nakere.

Kumîre wagîlyangî duimwagasi'na yakere.'

⁸ Naangei 'Wagîlyabwi kînînnakelyî,' dîragînna myawîryajai

Yî sare'na a'mwe dazai yîlaaya yada tewaanaanga yînikelyî."

Sara dinîkesî.

⁹ Sarevîdaasi yîlaaya sasarebwi a'mwe kîlaaka gurya da'nadîvîta gaveraavîne' daaka! Nabaai kîlaaka gurya madayînika sara kwaraavîne'

midaaka! Sare' dare'nesi. Nemi' dara dadaanyi' "Eviraami' limwagaryaake'na Gotiyai' jaakelyi' 'Yawiralimwamwake'na yida'maraangeri' wimwaaihiwana.' " 10 Gotiyai' sara jaakegaa' Eviraami' ga'dara mwalyaakelaka? Kilaakeji' gurya mena da'nikeri' dingaka? Kilaakeji' gurya madayari' dingaka? Yi' kilaakeji' gurya da'nikeri' mi'. Aawa. Kilaakeji' gurya madayari'nyira. 11 Kilaakeji' gurya madayavi' Eviraami' Gotiyari' yawiralimwagake'na "Yida'maraangeri' wimwaaihiwa," jaakevine dakya'ne', yi' di'vidaa'nyi' a'mweraavi' wi'ji'waainya'ne' sahwai' kilaaka gurya daya'nebwi' maryaake'nanyi'. Yi' sarevi'daa'nyi' a'mwe yuyara, limwabizara kilaaka gurya mada'nyaraavi'ne aaya mud'i'nanyai' aatalyi'. Sahwara Eviraami' yaakabaai'bi' Gotiyari' limwabizara Gotiyai' "Yida'maraangeih'i'ri' yi'hi'mwaaihi'ma!" wi'datherera. 12 Nabaai' a'mwe kilaaka gurya da'nadivi'saraavi' pwaraavi' kwiyakwalaangelyi'. Yi' kumi' kilaaka gurya yaasi'wa'na da'nadivitaravi'na mi'. Aawa. Gurya da'nikera Eviraamimire' si'vikwajikevi' mididi'vi' yi' neyakwalaanga sahwai' gurya madayavi' Gotiyari' limwagyaakabaai'bi' yi' sahwara di'raginna' limwamanigasaravi'nyanyi'.

13 Sare' dare'nesi. Ki'winyaburina' mi'. Gotiyai' yune naanga nebulya'na Eviraamimiji' gamire' yisiwiraavi'ji' dara wi'dina' "Kwaaka yuyava' yi'hi'zaavi'deinyi'." Yune naanga nebulya'na wija' ki'winyabwi' midinyavi'na mi'. Aawa. Gotiyari' yawiralimwannana yada Gotiyai' "A'mwe yida'maraangelyi'. Ni'mirelyi'," dake'na yune

naanga nebulya'na wijaake'nanyi. ¹⁴ Yî sare' dare'nesi. Kiwinyabwi mididivisara dazahwarana yuya sa Gotiyai yune naanga nebulya wija maapijî kwajî limwange'ne' yaasiwa' warîna yadesi. Nabaai yune naanga nebulya'nanya daza' kayaaka kyîgaladîka!
¹⁵ Sare' dare'nesi. Gotiyare Kiwinya' galazekivaibizaraavîna Gotiyari sinna tike' wîda'da daanga wijaaya'ne' Kiwinyasi. Nabaai kiwinya pinî maaya savi yî nabaai kiwinya galazekivalyabwi mwarika.

¹⁶ Sarevîdaa'nyî a'mwera Gotiyari yawîralimwangebwi yune naanga nebulya'na wîdadelyî. Gotiyai “Yange'na gaimwanna yîma!” daka Evîraamîmi gyakwalaanga yuyaraavîna sîhumale' wijaaya'ne'na yune naanga nebulya'na wija' diraginna wa'de'nanyi. Sahwara limwabizara maapi'dere. Daza' Evîraamîmîre yîsiwiara Kiwinyabwi kininnaka gaveraavîne'na mî'. Aawa. Evîraamî sara yaakabaabi' yuyara limwabiza'na Evîraamîmîrera yîma'nîgata kumî sara kwarajî maapi'dere. Evîraamî sai aaya mudî'nanyai limwagaazaina yuyainaavi aatalyî.
¹⁷ Gotiyare bukuya' dinîkabaabîsasi. Giminyî anga naanga pimagînya kwalaalyangîna kwîyakwalaanga'neigînyî gîthakiwa. Sare' Gotiyai dara yawîrakelyî “Limwabizaraavîne kwîyakwalaangelyîra.” Gotiya sari Evîraamî yawîralimwagakelyî. Diragînya sahwai a'mwe bainîkeraavi gaala sabwi wijaavadelyî. Nabaai sahwai diviya'nengîna dahaa' tivî'na yîma'nîwakabaabîsangîna diraginna dadelyî.

Yi sasareri Eviraami yawiralimwagakelyi.
¹⁸ Eviraami Gotiyari wi'naka sare' a'mwe gazarazara myemwaalyadapi kir'i' sahwai yemwaaida yawiralimwagakev+daa'nyi a'mwe anga naanga pimagi'nya kwalaalyangiyaraavire kwiyakwalaangei yima'nyina. Yi sarevi Gotiyai silingaaminyangina mena dakesi. Sabi' gimire jakwarava kumi sara yima'nipi'derera. Sara dinikevina sara yima'nyina yakesi. ¹⁹ Eviraami gamire kwarama waani aadiretiya aya kigaa'na gamire kilaakeji' bwaranya yawakinya'ne buwiki'nikeji' yawi'na. Yi Seraavire kilaakaji' kaimiraaya mamaari yanneji' yawi'na yaka kir'i' limwanga sabwina makwaasa myakelyi.
²⁰ Limwangebwi yagalya'mavakei mika. Sarevi Gotiyai yune naanga nebulya'na wija' sahirina yawiraka simunya pirawaai yawirakai mi'. Aawa. Diraginna limwagakelyi. Sarevi diraginya yivaimwannyai mwaalaka "Gotiyai byaannakelyi," dakelyi. ²¹ Yi dara diraginna mena yawirakelyi "Gotiyai yune naanga nebulya'na nyidiwake' yiniga yannelyi. (Sare'na kaimiraayari yawakina'muji kwalaalyaraavire kwiyakwalaangeinyi yima'nideinyi.)" ²² Nabaai diraginna limwagakev+daasi Gotiyai dakelyi "Yida'maraangei nimireri wimwaaihwa."
²³ Yagaala daza' "Yida'maraangei nimireri wimwaaihwa," gami gaverine'na yida'nika'na mi'. ²⁴ Aawa. Gami kwarinaji nemi kwainaavinaji yida'nike'nanyi. Nemi saina Gotiyai Jizaazari nemire Naangeri mena baryari ayahi yidikaavakeri limwagaazainaavina Gotiyai dannelyira "Yida'maraangeraavi

nim+ireraavi wimwaa+i+wa.” ²⁵ Jizaazai sahwai nem+ire wag+ila sa marasi'+nya'neri balya'neri maryasaabakei bwalabalakelyi. Yaka Gotiyai nem+inyi “Yi+da'maraangeihi nim+ireih+lyi+ra,” neja'neri ayahi yi+d+ikaavakelyi.

5

Kwaamu'nanya'nesi y+ilaaya'nesi sawaar+nesi.

¹ Ki+raaz+tiyari mena limwagovi Gotiyai nem+inyina “Yi+da'maraangeih+i+ nim+ireih+i+ yi+h+mwaa+i+wa,” nedakevi+daa'nyi Gotiyare kwaamu'nanyavi avaaiz+munya Gotiyalyi ye'mwannamwaa+ho. Yi nem+ire Naangei Jizaazai Ki+raaz+tiyari nayaa yakevi+ avaaiz+munya Gotiyari+j+ neye'mwamani'. ² Ki+raaz+tiyari limwagovi sahwai yange'na gaimwanga si+humalevi+ nem+ daako sav+ gave pwainanyai nem+ire tusa' basamakulakelyi. Nabaai Gotiyare byaanna di+rag+inyavi nayaa pada'galaye'mwannamwaa+la yaade'na y+ilaaya yadaa Gotiyari+na di+rag+inna yemwaa+iman+go. Sarevi+ nem+inyi y+ilaaya ney+igaimani'. ³ Nabaai nem+ yune sav+nanna y+ilaaya my+ yaanneinera. Aawa. Nem+inyi taanga ney+ima'n+ivan+ika sabwi kibwinaji yaanne'na nem+ y+ilaaya y+ina. Nem+ yawi'+man+go. Taanga maa'+man+go daza nem+inyi di+rag+inya yivaimwanga ney+ivan+kengi. ⁴ Yi nabaai nem+ di+rag+inya dara mwalaaja' yi nabaai Gotiyai dara wanganannelyi “Yaam+i+ya saburi y+in+ga wi'nanyara midaaka!” Yi nabaai Gotiyai “Yaam+i+ya saburi y+in+ga wi'nanyarera,” di+na yaja' yi Gotiyaib+saina y+ima'nya'neina

yemwaala yadaanyi. ⁵ Nabaai nemi yemwalaaja' yi nemire simunya savina wagila nevwa'nadeina mi'. Kurya Tewaanyai, Gotiyai yanga nejaavadei dara neyibwaridaakuvani' "Gotiyai gamire kale nawi'nyabwi nemire simunyavi neyekuramwaaihivani'." Sare'na yemwalaaja simunya sa' wagila nevwa'nade' mi'. Sara yima'nadesi.

⁶ Nemi tewaanya ya'neina diraginya maayaina kuna mwaaidori Gotiyai sara dahilakaka dazahigaasagaa' nemi Gotiyari bule'na wjavadaanyainaavina ayahi nemaarya'nei neminyineba Kiraazitiyai balakelyi. ⁷ Sare' dare'nesi. Pwai kwai a'mwe Kiwinya mididerineba baladei dingaka! Naangaangesi. Dare'nesi. A'mwe pwaina pwainanyai a'mwe nawi'nyarina pwaraavi yiniga wigaimwaderina sai simunya diraginna yoji padaihasamaarya'nei sahwarineba baladei dingaka? ⁸ Sare' kiri' Gotiyai gamire kale wia'nebwi neminyinebwina dara neyibwaridaakuvanikesi. Sahwara kayaa'nanyanna yadivisara kuna mwaaidapi yi Kiraazitiyai kuminyineba balakelyi. ⁹ Yi Kiraazitiyare tawe' dima'nakevi Gotiyai neminyina "Yida'maraangera nimireraavi wimwaaihiwa," dakevidaa'nyi yi diraginna nebulya'na yawi'manigo. Gotiyare sinna tike' yawibwata'neriki Kiraazitiyai nevadaihasamaarade'nanyi. ¹⁰ Sare' dare'nesi. Sinnawi nemi Gotiyari yikamaanga mwaaidori gamire Gawaalivaangei balakevi, yikamaanga sabwi aaya wo'dalasi'na yaka yi neminyi Gotiyalyi avaaizimunya' ye'mwagakya neya'.

Avaaizimunya' ye'mwagakya neyakevîdaa'nyî diraginna nebulya'na yawî'manîgo. Kîraazîtiyai gaalyai mwaalîkevi Gotiyare sinna tîkevinna kuna nevadaihasamaaradelyî. ¹¹ Nabaai yune sahirî'nanna mî'. Aawa. Nemîre Naangei Jizaazai Kîraazîtiyai nemînyî Gotiyarijî avaaizimunya mena neye'mwagaka sarevi dahaa' nemî a'mweraayaba Gotiyari yîlaaya yîvanîgo.

Aataamî balyabwi kyîmavadaakwa' Kîraazîtiyai gaalyabwi yîmavadaakwake'nesî.

¹² Sarevi nemî yawî'manîgo. A'mwe pwai kayaa'nanyabwi yaaka sasare saburîna Kwaakevakîyainaavîre simunyavi kayaa'nanyabwi yîma'nakesî. Nabaai kayaa'nanyabwi balyaburî makabakesî. Sabaaibî' a'mwe yuyara kayaa'nanya yadîvîsavî balyabwi a'mwe yuyaraavi maa'desî. ¹³ Sare' dare'nesî. Gotiyai Kîwînya' mujaayadî'nyîyagaa'na yî dazagaa' Kwaakevakî kayaa'nanyabwi waryaakesî. Kîrî' Gotiyare Kîwînya' maayavi, yî kumî kayaa'nanya yadîvîsanna Kîwînya' jîda'da mî'. ¹⁴ Aawa. Sare' kîrî' balyabwi Aataamîmîregaa'daa'nyî waraka Mozîzaregaa'na kuna bwarakesî. Yî balyabwi a'mwe yuyaraavi galavîla'nîkesî. Yuyaraavi maremwaainîkesî. Aataamî Gotiyai diraginna wîja' parî'mavakabaaibîsavî ne sînnawînya kutabanya mavari'mayî yaata sara kwaraavîjî balyabwi galavîla'na yaakere. Aataamî sahwai a'mwe dazai dîvidaasi yîma'naabyarîna Kîraazîtiyarîna ke'ba'nanya'bîsalyî.

15 Kir'i' yi Aataamimi yaaka yiwetata sasi yi Gotiyai gaimwanga yade sihumale sa' yange' Gotiyai "Yida'maraangeihi nimirihiri yihimwaaihiwa," nedadesi avaananyawaai mi'. Aawa nebulyasi. Sare' dare'nesi. A'mwe gave sare wagilyavi yi a'mwe kwalaalyara baidiviki. Gotiyare yanga gaimwanga tewaanyasi sihumale' yanga wijaayasi balya saburi naanna wavilavikewaalyi. Yada a'mwe kwalaalyaraavi naangaanga yima'nigodesi. Gaimwanga yada sihumale' yanga wijaaya sa' a'mwe gave pwainanya Jizaazai Kiraazitiyai sahwarevi maa'manigo. 16 Nabaai a'mwe gave sare wagilya' yaake'bi' sihumale' wijaaya sa' avaananya' mi'. Aawa nebulyasi. Sare' dare'newaalyi. Piri' daresi. A'mwe dazai yiwetata piri'na yaakevi yawibwasa'na Gotiyai jidata dakina. Piri' daresi. A'mwera yiwetata kwalaalya yadaapiyangi Gotiyai gaimwanga yade sihumale'na marasi'nada "A'mwe yida'maraangeihilyi," widingani'. 17 Sare' dare'nesi. A'mwe gave sare yiwetasavi yi gave sarina balyabwi yima'naabaka gaai maremwaaida yi a'mwe yuyaraavi galavilawakivani'. Kir'i' nemi diraginna nebulya'na yawi'manigo. Yanga gaimwanga tewaanya naangaangeviji sihumale' savi Gotiyai "Yida'maraangeihilyi," nedivanikeviji a'mwera maapijara gaala mwaaidivisavi a'mwe gave pwainanyai Jizaazai Kiraazitiyarina kingiya mwaabi'dere. Yi daza' balyaburi wavila'da yi naangaangesi.

18 Yi sarevidaasi yiwetata gave sa' yaakevi

a'mwe yuyaraavi Gotiyai jidata dakina. Sarebaaibi' yida'maraanga gave sa' yakevi a'mwe yuyaraavi Gotiyai “Yida'maraangeihi nimireihilyi,” dakina yada gaala mwaaihasare. ¹⁹ Sare' dare'nesi. A'mwe gave sai yagaalya' galazekivalyaakevi a'mwe kwalaalyara kayaa'nanyaraavi wimwaaihake'nanyi. Sarebaaibi' a'mwe pwai Gotiyari midinakevi a'mwe kwalaalyara yida'maraangeraavi wimwaaihade'nanyi. ²⁰ A'mwera kumire kayaa'nanyanna “Yiwetata naangaanga naanna yadaanyaine. We!” dinya'ne'na Gotiyai Kiwinyabwi dakina. Sara dakina kyaa' kayaa'nanya naangaanga yima'nakevi yi Gotiyare yanga gaimwanga tewaanyabwi sasarengi naanna wavilavikebulyi. ²¹ Kayaa'nanyabwi balyaburi marima'naabada yi dazavi a'mweraavi maremwaaidevaabi' Gotiyare yanga gaimwanga tewaanya sa' Gotiyai “Yida'maraangeihilyi,” yawisa' marima'naabada yi dazavi sa' maremwaalannesi. 'mire Naangei Jizaazai Kiraazitiyari nemi gaalyabwi ma'daa yuyagaa' yuyagaa' mwalaade'na yanga gaimwanga sa' maremwaala'nesi. Sara ya'ne' yanga gaimwanga tewaanya sabwi sasarengi wavilavikebulyi.

6

Kayaa'nanyaburine diraginyavina baidaa Kiraazitiyari gaala mwaaiho'nesi.

¹ Sarevidaa'nyi nemi be yagaala daathevaka?
 “ ‘Gotiyare yanga gaimwanga tewaanya'

naangaanga yi'ma'nana!' dawaaji nemi kayaa'nanyabwi kuna yaade'nanyi," daathe' daaka! ² Arikewinyira! Nemi Kiraazitiyari limwagona kayaa'nanya saburine diraginyavina baloina navika myawiryadaa pizigwa sareburi kuna gatha'dara mwalaadeinaavaka! ³ Dara myawiranganyadivitaihi daa! Kiraazitiyai Jizaazari bavitaaziya mena neyeta saina, sahwalyi mena ye'mwannayirakuro saina yi sasare sabwi yuyaina bavitaaziya ma'daa gamire balyabwi mena yirakuroinera. ⁴ Sarevidaa'nyi bavitaaziyavi nemi gamiji ye'mwannabidaa yi Kiraazitiyariji ye'mwannayirakuralikirakya neya'. Nimware byaanna diraginyasi kavininnyavi Kiraazitiyari yidikaavakabaabi' "Gaala mudikevi kaanya yamaryipika!" daka neye'mwannayirakuraneyidikaavakeinera.

⁵ Sare' dare'nesi. Nemi gamiji yiraku'daa gami balakabaabi' ye'mwannayirakurabaloina yi nabaai gaminyi yidikaavakabaabi' nebwin neyidikaavadeinera. ⁶ Sare' nemi dara yawi'manigo. Gotiyai neminyina "Kumire kilaakejiki kayaa'nanyabure diraginya' kayaaka yiwawana!" kada' nemire simunya aya yawaka sa' yisaviri Jizaazari tamesalyi ye'mwannabalakesi. Sarevi yi nemi kayaa'nanyabure widayadaanyaina ayahi mamwalaanne'nanyi. Kayaa'nanyaburine diraginya' ayahi manemaremwaalanne'nanyi. ⁷ Sare' dare'nesi. A'mwei mena balojiyai kayaa'nanyabwi mamuwima'nyi yadelyi. (Kiraazitiyari limwagabalojiyari kayaa'nanyabwi ayina mamaremwaalyi

yannelyi). ⁸ Yi nemi kayaa'nanyaburina Kiraazitiyalyi mena yiraku'na, baloina mwalaajaina dara yawiralimwadaanyainera “Nemi gami kwalyi gaala yiraku'na, mwalaadeine.”

⁹ Sare' nemi dara yawi'manigo. Kiraazitiyari bainikeraayawi mena yidikaavakei ayahi mabalyi yadelyi. Gaminyina balya' diraginya maayasi. Ayahi galavilavadei mi'. Gaminyi maremwaaladei mi'. ¹⁰ Sare' dare'nesi. Sahwai balakevi nemire kayaa'nanyabwine'na gave pigaa' mena yune'na balakelyi. Yi balya dazavi gami kayaa'nanyabure diraginyavi kayaaka yigalakelyi. Nabaai gaala mwaalikevi, Gotiyarine yaya' munyaba makilya'nei gaala mwaaidelyi.

¹¹ Sarebaaibi' sarimi kwaihi sariminyine'na nayaa dara jawirila! “Kayaa'nanyabure diraginyavina nemi bainikeinera. Diraginya savi kwaakewi mula'naraanneine. Aawa. Kiraazitiyai Jizaazari wlamwaidaa Gotiyarine yaya' munyaba makilya'neina gaala mwalaadeine.”

¹² Sarevidaa'nyi sarimire simunyavi kayaa'nanyabwi midinya'neihi kayaa'nanya sabwi sarimire kilaakeji' baladezi' mamareyihimwaalanna! Kayaa'nanya sabwi nayihimwagi'nadika!

¹³ Nabaai sarimire kilaaka yuyajikiya sa kayaa'nanya saburina wana kayaa'na ya'ne sangi kuna mujaavipina! Aawa. Sarimire kilaaka yuyajikiya sa yida'maraanga saburina wana nawi'nya ya'ne sangi duzaavinyila! Yi mena bainikeihi kuna mamwaalyeva ayina gaala mwaaihasarabisaihi Gotiyarina

sarîmînyî nayaa duzaavînyîla! ¹⁴ Sare' dare'nesî. Kayaa'nanyabwi sarîmîre naangebwi mwaranna! Ayahi mamareyîhîmwaalannera! Sare' dare'nesî. Dahaa' sarîmî Kîwînyaburî kwaakewî mamwaalyîga'. Aawa. Sarîmî Gotiyare yanga gaimwanga tewaanyaburî kwaakewî mwaaiha'.

Nemî yîda'maraangeburîne wîdayadaanyaina mwaaiho'nesî.

¹⁵ Sarevîdaa'nyî gara yaanneka? Nemî Kîwînyaburî kwaakewî mamwaalyîgo. Aawa. Gotiyarî yanga gaimwanga tewaanyaburî kwaakewî mwaaiho. Yî sare'na kayaa'nanyabwi yaadeina dîngaka! Arîkewînyî. ¹⁶ Sare' dara myawîrijîvanîgava! Sarîmînyî a'mwe pware yagaalya' mîdînya'neihi yaasîwa'wawînya'neihi wîjaavînapîjî yî sahwarî mîdîbîzaihi sahware yaasîwa'wawînyaihi dîmwaalyideihîlyî. Kayaa'nanya sabwi mîdîbîzaihi sahrîvî balyabwi yuna naanga dîmaaryideihîlyî. Gotiyarî mîdîbîzaihi sahrîvî “Yîda'maraangeigî nîmîreigînyî,” wîja' dîmaaryideihîlyî. ¹⁷ “Su! Su!” Gotiyarî dare'na wîdaana! Sînnawî sarîmî kayaa'nanyabure yaasîwa'wawînyaihi mwaalesaihîlyî. Kayaa'nanyaburîne dîragînya' yîhîmaremwaalakeihîlyî. Kîrî' yagaala nebulya' yîhîzîwaakesa' sarînnya sîmunyavî wakadîvîsavî nayaa pada'galamîdîdîvîkî. ¹⁸ Gotiyai kayaa'nanyaburîne kalavuzîwawînya sabwi yîhyarasî'naka “Yîda'maraanga sabure kalavuzîwawînyavî wîdaayadîvîsaihi dîmwaalyîla!” yîhîthakeihîlyî. ¹⁹ A'mweihîre

sɪduta yawɪta sabwi dɪragɪnya nayaa myasɪ. Sarɪmɪ Gotɪyare yawɪta yarai myawɪranganyaihi mɪ'. Sarevɪna a'mweinaavɪre kunya yawɪta sabwi mɪdɪdɪ yaasɪwa'wawɪnyaraavɪreburɪne ke'ba'nanya' yɪhɪthɪwesɪ. Sare' dare'nesɪ. Sɪnnawɪ sarɪmɪre kɪlaakejɪkɪya sa kɪwɪnya galazekɪvala yɪma'nya'neihi gɪrɪkɪta'nanya saburajɪ kɪwɪnya galazekɪvala saburajɪ saburɪne yaasɪwa'wawɪnyajɪka wakesaihɪlyɪ. Yɪ dahaa' sarɪmɪre kɪlaakejɪkɪya sa tewaanya nawɪ'nyaanga yɪma'nya'neihi Gotɪyareihi, yɪda'maraangeburiɪne yaasɪwa'wawɪnyajɪka nayaa dakyɪla!

²⁰ Sare' dare'nesɪ. Kayaa'nanyabure yaasɪwa'wawɪnyaihi mwaalesagaa' yɪda'maraangeburiɪne yaasɪwa'wawɪnyaihi mamwaalyesaihɪlyɪ. ²¹ Sarevɪdaa'nyɪ kayaa'na yesagaa' sarɪmɪ yɪsɪlya'bi' berɪ' maaretavaka! Dahaa' yeta sa' yawɪreva wagɪla yɪhɪvwa'nɪvanɪka! Sare' dare'nesɪ. Dazabwi yune naanga balya'nebwina marima'naabadevulyɪ. ²² Dahaa' kayaa'nanyabure kalavuzɪkurɪsavɪ Gotɪyai mena yɪhyaramaarakeihɪlyɪ. Sara yada gamɪ sare yaasɪwa'wawɪnyaihɪrɪ mena yɪhɪmwaaihakeihɪlyɪ. Yɪ sasareihi tewaanya nawɪ'nya' yɪsɪlya'bi' dara dɪmaaryide “Tewaanya nawɪ'nyaanga yɪma'nya'neihi Gotɪyareihi mwaaidɪvɪsasi. Yɪ dazabwi yune yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwina marima'naabadevulyɪ.” ²³ Sare' dare'nesɪ. Kayaa'nanya' gannya yaasɪwa'wawɪnyaraavɪ kumɪre wawɪnya'ne tɪvɪkɪta wɪjaavadesɪ.

Tivikita sa' yune naanga balya sahirina. Nabaai Gotiyare gaimwanga tewaanya' yange' wijaavina neyadelyi. Sa' gaala yuyagaa' yuyagaa' mwaalya'ne'na. Kiraazitiyai Jizaazai nemire Naangeri wilamwaalajavi gaala daza' nejaavade'nanyi.

7

Kwala maaryabwine ke'ba'nanyavinesî.

¹ Nya'mweihi, a'mweinaavire kiwinyabwi yawi'manigasaihiri yihithivanige. Sasareihi, dara jawirila! "A'mwe kwai gaala kuna mwaaidehaa' yi dazahigaasagaa' gami a'mweinaavire kiwinyaburi kwaakewi mwaaidelyi." ² Sare' dare'nesi. A'mwe' kwala maa'nojî gannya a'mwei gaala kuna mwaaidozî yi kiwinya sabwi gamire a'mwei kwarijî galalimwagathesi. Nabaai gamire a'mwei balajai yi kiwinya sabwi a'mwerijî ye'mwannalimwagathe' gaminyi ayahi limwagathe' mi'. ³ Sarevidaanyî a'mwei gaala kuna mwaaidozî a'mwe' a'mwe pwarî maa'naja' gaminyi widipi'desi. Akai! Pwarî tidaakumanikesi. Nabaai a'mwei mena balaja' kiwinya sabwi gaminyi ayahi limwagathe' mi'. Yi savidaasi a'mwe pwarî kwala maa'naja' yi gaminyi "Pwarî tidaakumanikesi," widipi'de' mi'.

⁴ Sarevi, ninnya nya'mweihi Kiraazitiyareihi, sarimi Kiraazitiyare kilakejisi mena ye'mwannayirakure'. Yi sahirivi balakegaa' sarimiji mena bale'. Yi sare'na Gotiyare Kiwinyabwi sariminyi ayahi yihilimwagatheihi

mì!. Yì sarìmì gaala mudìke' maareva A'mwe pwai Kìraazìtìyalyì kwala maa'nya'ne'bisaihi ye'mwannamwaalya'neihìlyì. Yì A'mwe dazai mena kabala' ayahi yìdìkaavakerìnyì. Nemìnyìna Gotiyai “Nìmìnyìne yìsìlyà yìrìpìka!” kada' nawì'nyabulyìyaina yuna yìma'nya'neina mena ye'mwannamwaalo'nanyì. ⁵ Sare' dare'nesì. Sinnawì a'mweraavìre sìmunyaburì kuna mwaaidori Kìwìnyabwi nemìre kìlaakevì wabahìlaaka ya'ne kayaa'nanyajìkìya yawìta neyìdìkaava'. Sara neyadaasì nemì yìsìlyabì' kayaa'na yadaa mwaaloinera. Yì balyabure sasareina kayaa'nanyabulyìyaina yune naanga balya'neina yìma'nya'neina mwaalo'nanyì. ⁶ Sarevì nemì Kìraazìtìyalyì mena baidaa baryaina Kìwìnyabwi nelìmwagarake' mena kyagalya'mavo Kìwìnyabwi ayahi nelìmwagathe' mì!. Yì sarevìdaa'nyì dahaasagaa' kìwìnya sabwi pìkarya yìda'nìka ayangì mìdìnya'neburì myona Kurya Tewaanyarì gaalyaburìne yaasìwa'wawìnya'neina mwaihoinera.

Kìwìnyabwinajì kayaa'nanyabwinajì sa'nesì.

⁷ Sarevìdaa'nyì be yagaala daathevaka? Dara daathe' daaka! “Kìwìnyabwi gamì sabwi kayaa'nanyabulyìra.” Arìkewìnyì. Aawa. Kìrì' kìwìnyabwi nìmìnyì kayaa'nanya' manyìbwarìdaakwia nyaja' “Nìmì yadìnya' kayaa'nanyabulyì,” yawìrangadìnyainyì mì!. Sare' dare'nesì. Kìwìnya' dara dìnì! “Gìmì a'mwe pwaraavìre gilyìvìsangì tìganaarya minnera!” Sara dìnìka sa' mwaryaja' yì

“Tiganaarya ya sabwi kayaa'nanyabulyi,”
 yawirangamuneinyi mi. ⁸ Nabaai
 kayaa'nanyabwi Kiwinyavire tusariki bi'desi.
 Sara yada yuya tiganaarya pininna pininnanya
 sa nimire simunyavi nyidikavemwaaihadeinyi.
 Sare' dare'nesi. Kiwinyabwi mwaryaji
 kwaji kayaa'nanyabwi navika warina kyadi'.
⁹ Sinnawi maalikogaa' kiwinya “Sana minna!”
 dinikebwi maayainyi mwaale dazagaa' navika
 mwaalageinyi. Nabaai dividaasi Kiwinya'
 yawi'na yadinyainyi yi sare' kayaa'nanyabwi
 dikaa'na kya' “Kayaa'nanya yima!” diragina
 yawirena ¹⁰ dara yawire, “We', Gotiyarina
 nimire kuryai baimwakelyi.” A'mwera kiwinya'
 yune' midibizara gaala kamaapidi'. Kiri'
 a'mwera sara mi. Gotiyai Kiwinya' gaala
 wijaaya'ne'na dakake' nimi' dara biramaa'mwe'
 “O, sara myi yiwineinyi balya', Gotiyarina
 kimata yiremwaalya' maarya'neinyi dingaka!”
¹¹ Sare' dare'nesi. Kayaa'nanyabwi Kiwinyavire
 tusariki birina yada yi niminyi kwaasi
 nyakesi. Yi sasare saburi kayaa'nanyabwi
 kiwinyavi maaraka dara nyibwaridaakwada
 “Giminyi gizida'mwakeiginyi,” nyiramakakesi.
¹² Sarevidaa'nyi nemi yawi'manigo.
 Kiwinyabwi gami sabwi tewaanya
 nawi'nyabulyi. Nabaai Gotiyare yagaikiwinya
 gazasa' yi sa' kirisi tewaanya' girika maaya'
 yaka yida'maraange' yaka nawi'nyasira.
¹³ Sarevidaa'nyi nawi'nya dazahiri'
 niminyi dahanyiramaka'! Arikewinyi.
 Aawa. Kayaa'nanya sahibwi sabwi
 nyiramaka'. Yi kayaa'nanyabwi ku'maayaba

yi'ma'naabya'nebwina neminyina “
 ‘Kayaa'nanyabwi wana kayaa'nanaangebwi
 warî,’ yawipika!” kada' kayaa'nanyabwi
 nawî'nya daza' maa'da yî dazavî balyabwi,
 Gotiyarîna kimata yîremwaalyaburî
 marima'naabînikesi. Yî dazasare saburî
 kîwînya daza' wibwarîdaakwia'nesi.
 Kayaa'nanyabure aaya kaavîlya', gamî
 wana kayaa'nanaangesi. Neminyina “Sara
 yawipika!” daka Kîwînya' wakakesi. ¹⁴ Sare'
 dare'nesi. Nemî dara yawî'manîgo. Kîwînyavî
 Kuryai Gotiyare sabwi neyîbwarîdaakuvanî'.
 Sare' kîrî' nimî simunya sinnawînya'
 kinînnakeinyî. Kîlaakejikîya yawîsa
 nyîmaremwaalîkeinyî. Gotiyare sabwi
 mamîdînyainyî. Kayaa'nanyabwi nîmînyî wîla
 galanyî'daa'nyî gamîre wawînya' yîvanîge.
¹⁵ Sare' dare'nesi. Aaya kaavîla nimî yadînya
 sabwina myawîrivanîge. Sare' dare'nesi. Nabaai
 pîbwi nîmînyî kuna yîgunna nyadevwi sa'
 nayaa myadînyainyî. Aawa. Pîbwi nîmînyî
 sîmilîka nyuimwaaidevwi sabwi yuyagaa' yîna
 yadînyainyî. ¹⁶ Nimî sabura “Aala,” dadînya
 sara yadînyainyî. Yî nîmîre sasare saburî sa'
 dare'nesi. Nimî simunyavî dara dîvanîge. Yo,
 Kîwînyabwi tewaanyabulyî. ¹⁷ Sarevî nimî
 sainyî kayaa'nanya daza mivanîge. Aawa.
 Kayaa'nanyabwi nîmînyî wîlanyarîkebwî gamî
 sahîbwi sabwi nyîvanîkebulyî. Sare'na wîla
 galanyî'daa'nyî yîvanîge. ¹⁸ Sare' dare'nesi.
 Nîmînyî diragînya' nayaa nawî'nya' ya'ne'
 mulanyari'. Nîmînyî kîlaa'nakeinyî a'mwe
 gaveinyîna dîvanîge. Sare' dare'nesi. Nimî

“Tewaanyabwi yîma!” dena yîweinyî. Tewaanya sa' mi yîwîneinyîra. ¹⁹ Sare' dare'nesî. Nîmî “Nawî'nyabwi yîma!” dadî yîvanîge', sabwi mivanîge. Aawa. Nîmî “Wagîlyabwi myîwînera!” dadî yîvanîge', yî sabwi yîna yadînyainyî. ²⁰ Nabaai “Aala,” dadî yîvanîgevwî, yî sabwi yîvanîge sarevî yî nîmî sainyî mî'. Daza' mivanîge. Aawa. Kayaa'nanyabwi nîmînyî wilanyarîka gamî sahrîsa' nyîvanîkesî.

²¹ Sarevîdaasi nîmî davwi yabwi bîramaa'dînyainyî “Nîmî ‘Tewaanyabwi yîma!’ dadî yadaari wagîlyabwi nyarîkebwi nîmîre tusa' kaanya nyîrihî'manî!” ²² Sare' dare'nesî. Nîmîre sîmunyaburî Gotîyare kîwînya'na nîmînyî tewaanya nyîvu'nîvanî'.

²³ Nabaai nîmî dara yawîrangamanîge, “Nîmîre kîlaakejîkîyangî pîbwi wilanyarîkebulyî.” Yî sabwi dazabwi Gotîyare kîwînya' nîmîre sîmunyavî nyarîkevî mala tadevulyî. Yada kayaa'nanyabure sabwi nîmîre kîlaakejîkîyangî nyarîkevî, yî sabwi nîmînyî wîla galyîralîmwagata nyîvanî'. ²⁴ Ako!

Nîmî a'mwe kayaaka nyîgaideinyîra. Kîlaaka nîmîre dazî' balyabwi Gotîyarîna kîmata yîremwaalyaburîna yîvanîkenna aaihwai nyîvadaihasamaaradeinyaka? ²⁵ Gotîyarî “Su! Su!” wîdîvanîge! Jizaazai Kîraazîtiyai nemîre Naangerî gamî sahwai nyîvadaihasamaaradelyî.

Sasarevîdaa'nyî yî pîrî' darestî. Nîmî dareinyîre sîmunyabulyî Gotîyare Kîwînyabwi wîdaayîvanîge yaasiwa'wawînyainyî. Pîrî' darestî. Nîmîre kîlaakejîkî yawîsasi kayaa'nanyaburî sabwi wîdaayîvanîge.

8

Kîraazitiyai kayaa'nanya nemarasî'da Kurya Tewaanyarî nejaavanîke'nesî.

¹ Sarevîdaasi yî dahaasagaa' Kîraazitiyai Jizaazarî wîlamwaaihasaraavîna yagaala yawîbwata'ne jîdata'ne mwari'. ² Sare' dare'nesî. Kîraazitiyai Jizaazai yakevî Kuryai gaala gîzaavaderebwi kayaa'nanyabulyî yune naanga balyabulyî saburaarî mena wîla gyî'dalamaara'. ³ Yî sare' dare'nesî. A'mweraavîre kîlaakejîkiya yawîta savîna kîwînyabwi ya'neina waryaanyaina mwaiho'na Kîwînyabwi kayaa'nanyaburî padaihasamaa'na neyannebwi mî'. Sara mi yade' Gotiyai sara yakesî. Gotiyai gannya Gawaalîvaangerî maryasaabakelyî. Sarei a'mwe kayaa'nanyaibî' kîlaa'nakei yîma'nakelyî. Gami a'mweraavîre kayaa'nanya bwalamarasî'nya'nei walaabakelyî. Yî a'mweraavî kayaa'nanyabwi wîlarîkeburî Gotiyai jîda'na kya' Kîraazitiyai a'mweraavîneba kayaa'nanyanne tivîkîta'na balakelyî. ⁴ Gotiyai nemînyîna “Sahwara kîwînyabwi dakînika yîda'maraangengi yuna yadîvîsaraavî wîmwaaihîma!” kada' sara balakelyî. Sareina a'mweraavîre kîlaakejîkiya yawîta savî kaanya myamaryadaanyî. Aawa. Nemî Kurya Tewaanya sarî kaanya yamaryadaanyainaavînesî. ⁵ Sare' dare'nesî. A'mwera a'mweraavîre kîlaakejîsiyara kumîre sîmunyangî kîlaakejîkiyanna yawîrirîkî'dîvîsare. Nabaai Kuryalyîyara kumîre sîmunyangî

Kuryarena yawîrîrîkî'dîvisare. ⁶ Sare! dare'nesî. Kîlaakejîkiya simunyavî a'mwe sara yune naanga balyabwi Gotiyarîna kîmata yîremwaalyabwi maa'manîgasare. Yî nabaai Kurya Tewaanyare simunyavî a'mwe sara gaalyasî simunya kwaamu'nanyasî maa'manîgasare. ⁷ Sarevî kîlaakejîkiya yawîta sa' simunyangî maremwaaalajara Gotiyare yîkamaangera yîma'nîwaasare. Kîlaakejîkiya simunya' Gotiyarîna yîkamaangesî. Sare! dare'nesî. Sahîrî' Gotiyare Kîwînyavî wîla'na'de' mî'. Dare'nesî. Yî nabaai sahîrî' sara yînîga yanne' mî'. ⁸ Kîlaakejîkiyangî mwaaîdîvî' a'mwe sarera Gotiyarî yîlaaya wigalya'nera mamwaalyî yîpînere.

⁹ Sarîmî kîlaakejîkiyangî mamwaalyîga'. Aawa. Gotiyare Kurya Tewaanyai sarîmînyî wîlayîhîmwaaîdîrî Kurya Tewaanyarî wîlamwaaîhasaîhîlyî. Nabaai, yî pwai kwai Kîraazîtiyare Kurya Tewaanyai maayai a'mwe sai Kîraazîtiyareî mî'. ¹⁰ Nabaai Kîraazîtiyai sarîmînyî wîlayîhîmwaaalajai yî pîrî' daresî. Kayaa'nanyabwine'na sarîmîre kîlaakejî' baladezîkîra. Yî pîrî' daresî. Sarîmînyîna Gotiyai "Yîda'maraangeîhi nîmîreîhîlyî," mena yîhîthake'na Kuryai gaala mena yîhîmwaaîhakeîhîlyî. ¹¹ Gotiyai Jîzaazarî bainîkeraayawî yîdîkaavakere Kuryai sarîmînyî wîlayîhîmwaaîdîrî Kîraazîtiyai Jîzaazarî baryarî yîdîkaavakeî sarîmî balapîjîyagaa' sarîmîre kîlaakejî' gaala yîhîzaavadelyî. Kuryai sarîmînyî wîlayîhîmwaaîdevî kîlaakejîkî gaala yîhîzaavadelyî.

12 Yi sarev+daasi, nya'mweihi, nemi tivikita wijaaya'ne kin+innakeine. Tivikita sa' Kurya Tewaanyari mwaalya'nesi. Kilaakejikiya yaw+sangina tivikita aawa. Nemi kilaakejikiya yaw+sangina mwaalya'ne tivikita mwari'.

13 Sare' dare'nesi. Sarimi kilaakejikiya yaw+sangina mwaabiza' yi sarimi yune naanga divalyila! Kiri' Kuryare diraginyavi sarimi kilaakejikiya yaw+sa ya tamak+ija' yi gaala dimwaalyideihlyi.

14 Sare' dare'nesi. Gotiyare Kurya Tewaanyai gazarazaraavi wibwar+daakuvanikera yi sahvara Gotiyare gawaal+vaangere. 15 Sare' dare'nesi. Sarimi Gotiyar+na lika ayahi ya'ne' kalavuz+waw+nyavi yigid+wagamaremwaala yihyade Kuryari mamaaryesalyi. Aawa. Gawaal+vaangehiri yihimwaaihaka Kuryari maaresalyi. Yi sahwari, nemi Gotiyari jaka dadaanyi "Tataala! Nimwala!" 16 Kuryai gami sahwai nemire kuryaraji nemi Kiraaz+tiyar+ limwadaanyainaavina dara jalikurak+van+ "Gotiyare kaim+raayaihlyi." 17 Nabaai Gotiyare kaim+raayaina mwalaaja' Nimwai sare yuya tewaanya maraadeinera. Piri' darsi. Gotiyare yuya tewaanya maraadeinera. Piri' darsi. "Kiraaz+tiyalyi byaanna diraginya' maraana!" dawaaji Kiraaz+tiyalyi taanginya ye'mwannamaraaja' Kiraaz+tiyai yuya tewaanya maarade ye'mwannamaraadeinera.

Divine' byaanna diraginya'nesi.

18 Sare' dare'nesi. Nimi yawi'manige. Divi sagaa'ne Gotiyai byaanna diraginyavi

ku'maayaba wakaabozi nejaavade' naan-
gaangesi. Dahaasa'ne taanga sa' maa'manigo
datha' wana maalikesi. ¹⁹ Sare' dare'nesi. Yuya
Gotiyai wakyaaka a'mwerabisa yemwaaidivi'
“Gotiyai gamire gawaalivaangeraavi
ku'maayaba wimwaihaabya'ne' tilijaaya
baihanaraana!” dadivisangi. ²⁰ Sare' dare'nesi.
Yuya wakyaaka sa dividaa'nyi waryaanyabwi
maremwaalya'ne wakyaakengi. Kumire kun-
yaburina mi'. Aawa. Gotiyai kuminyi ya'nenna
nawi'nyanna maarya'ne yemwaalya'nengina
waryaanyabwi maremwaalya'nengi
wakyaakengi. ²¹ Yemwaalya sa' daresti.
Yuya wakyaaka kumi sa dahaasa bwia
burya'ne kalavuziwawinyavi yirika piriki
Gotiyai kyarakoji ayina bwia burya'nebwi
diraginya mwarina. Nabaai wakyaaka sa
nemi Gotiyare kaimiraayainaavire byaanna
diraginyavi tewaanya ye'mwannayarakadesi.
²² Sare' dare'nesi. Nemi yawi'manigo.
Dahaa' kigaasi yuya Gotiyai wakyaaka daza
a'mwe' kaimiraaya maarya'negaa' daanga
wividevaabi' daanga wividaawori simuyiwaala
yawimwaainadivisangi. ²³ Nabaai yuya
gave dahinnanna mi'. Aawa. Nemi
Gotiyai yisilyabita sinnawinya sihumale
nejaavaka Kuryai kininnakeina nemi
kwainaji daanga nevidaasi simuyiwaala
yawidaa yemwaidaanyi. “Gotiyai sasare
sabwi yas'nana!” dadaa “Yune gamire
gawaalivaangeinaavi nemwaihya'ne' yi
nemire kilaakeji' ayina nemubya'nevi
tilijaaya baihanaraana! Nemire kilaakeji'

mudikeji' yima'nana!" dadaanyaine. ²⁴ Sare' dare'nesi. Gotiyai nemire kilaakejika nawi'nyajika wakadevina yemwaalya'neinaavi nevadaihasamaarakelyi. Dahaa' nemire kilaaka nawi'nyajika yima'nya'nejikaavina yemwaidaa dividaasi mena wanganawaajiyajikaavina yemwaalya' mika! Sare' daresi. Pwai kwai piri' mena wanganaka ayahi yemwaalika' mi'. ²⁵ Nabaai piri' tinna mwanganyadaanya' yemwalaaja' yi "Sahiri'na tilijaaya baihanaraana!" dadaa diraginna yemwaaimanigo.

²⁶ Sasare sabwibisavi Kuryai diraginnya maayinaavi negaimwadelyi. Nemi Gotiyari wija'nengina myawiryadaanya'na dadaanyi "Nayaa Gotiyari widaaza'na gara widaazihyiwona!" Sare' simumaayainera. Aawa. Sasare saburi Kuryai gami sai yune simunyavina simuyiwaala yawi'da neminyina marewidada negaimwadelyi. ²⁷ Nabaai Nimwai a'mweraavire simunyavi tinna nebulya'na yawirangadei Kuryare simunya dazaburi yawirangadelyi. Kuryai Gotiyare simunyaburi mididevina Gotiyare tewaanyaraavina nayaa marewidadelyi.

²⁸ Nabaai nemi yawi'manigo. Taanga gazaza Gotiyarina wivu'naderaavi yima'nyangi Gotiyai nawi'nya ya'ne yadelyi. Da kumi Gotiyai kuminyine yawisa' yima'nya'nevina Gotiyai jaka wijivwaramaarakere. Yi sahwaravinyi. ²⁹ Sa' dare'nanyi. Gotiyai kuminyi sinnawi mena yawiranganaka nabaai sinnawi mena dahilakyaakerera. Yi gamire Gawaalivaangeibi' avaina yima'nya'neraavi

dahilakina. Yi Gawaalivaangere gya'mwe kwalaalyaraavi aaya kuvidaakaanga yi aaya siraanga Naangei yima'nya'ne'na yi sahwaravi dahilakina. ³⁰ Nabaai a'mwe sara sinnawi mena dahilakakera yi sahwaravi jaka wjivwaramaarakere. Nabaai jaka wjivwaramaarakera yi sahwaravi "Yida'maraangeihi nimireihilyira," widakere. Yi nabaai sara widakera yi sahwaravina gami sare gannya byaanna diraginya' wijaavakere.

³¹ Sarevadaasi yuya dazanna be yagaala daathevaka? Gotiyai neminyi negaimwagazavi, yi Gotiyarina neminyi yikamaanga gazaizai nevilavadeina daaka! ³² Gotiyai gannya Gawaalivaangeri lika sangina maribwaayakai mi!. Aawa. Nemi yuyainaavina sahwarini neminyineba balya'neri maryasaabakelyi. Yi sarevi gami kwariji yanga nejaaya'ne yuya pini kiniji yanga nejaavadei midaaka! ³³ A'mweraavi Gotiyai dahilakaka gamin neraavi yi saraavi kotiya' aihwai jatheraava! Gotiyai gami sai nedivanikelyi "Yida'maraangeihi nimireihilyi." ³⁴ Aihwai jida'na yadelaka! Kiraazitiyai Jizaazai neminyineba balake'nanyi. Yi sarevi dare' wavila'desi. Barya sahwarini yidikaavakelyi. Yi sahwai diraginyaba Gotiyare aangasiri yilamwalaawakelyi. Yi nabaai sahwai neminyina Gotiyari marewidadelyi. ³⁵ Kiraazitiyare kale savi neminyiji gewi gewi yinga jaapalya'ne beni warika! Neminyi taanginya kaneyima'noji dingaka! Daanga kaneyinoji dingaka! A'mwera kayaa'na kaneyapiji dingaka! Neminyi mijika naanga

kaneyoji d'ingaka! Baazi'ma'nya kannya sazanna kanegainoji d'ingaka! Kayaa'nanaanga neminyina “Kayaaka y'igal+ma!” dozi yaamiji l'ika kaneyiri'galoji d'ingaka! Kwaari'masiraminya mala kaneramakapiji d'ingaka! Kumi dazasare sabwi K'iraazitiyare kale savi neminyiji gewi gewi nejaapaladevwi daaka! ³⁶ Sare sabura ney+ma'najanna Gotiyare bukuya' dara dinikabaab+sasi.

“Giminyine'na yirika yunegaa' nera-makivanigasaine.

‘Sipizipiyaraavi tamaana!’ dadivi' nemwaih+waasaine.”

Sara dinikabaab+sasi. ³⁷ Sasare sabura K'iraazitiyare kale savi neminyiji gewi gewi nejaapaladevura mi'. Aawa. Dazasare yuyaburaavi nemi diraginaangeina yima'naanneine. K'iraazitiyari neminyina wivu'nakeri diraginaangeina yima'nivanigo.

³⁸ Sare' dare'nesi. Nimi nebulya' diragina yawi'manige. K'iraazitiyare kale savi neminyiji gewi gewi yiniga nejaapalanne aane pini kini aawa. Pini mi'. Balyabwi aawa. Gaalyabwi aawa. Yimaker aawa. Gilaayara aawa. Dahaasanna aawa. Divinenna yima'nade aawa. Kulatika aawa. Giri'nya aawa. Kulaa'nya aawa. ³⁹ Munya ke'mwewinyanna aawa. Kwaaka kewewininyanna aawa. Yuya wanyaaka pini aawa. Aane pini kini Gotiyare kale sa' neminyiji gewi gewi yiniga nejaapalanne mi'. K'iraazitiyai Jizaazai nemire Naangei yakevi dara yawi'manigo. Neminyina Gotiyari kale diragina wiadaa'nyi neminyina wivu'nadelyi.

9

Polî Yîzîrelîyaraavîna taanga nebulya'na wiake'nesî.

¹ Kîraazîtiyarî wîlamwaaîheinyî sareinyî yagaala nebulya'na dîvanîge. Kwaasî majîvanîge. Nabaai nîmîre sîmunyai padaihirakyai nebulya'na dîvanîgevinâ avaaîna jalîkurakîvanîkelyî. Yî Kurya Tewaanyai sara maremwaaîdisî nîmînyîna sara jalîkurakîvanîkelyî. ² Sare'na nebulya'na dara yîhîthîvanîge. Nînnya yîsavaakîyara avaaîtawera Kîraazîtiyarera mamwaaîyîgasa'na taanga nebulya'na nyada yuyagaa' sîmunyavî daanga yîbwakîdînyainyî. ³ Sahwaraavî wîgaimwagya'neinyî nîmîre sîmunyavî Gotîyarî yagîna dara wîdîvanîge “Nîmî sahwaînyî Dîkevî nyîmarasî'nîja', Kîraazîtiyarî nîmînyîjî gewî gewî jaapaidîza' nya'mweraavî avaaîtaweraavî dîvadaihasamaa'de' nawî'nyasî.” ⁴ Kumî Gotîyai dahîlakyaaka yîta savaakîyara Yîzîrelîyarera. Kumînyîne'na Gotîyai nawî'nya kwalaalya kwia' kîrî' kwalaalya sahvara Kîraazîtiyarî malîmwagye'. Gotîyai gamîre gawaalîvaangeraavî wîmwaihyaakere. Gamîre byaanna dîragînya' wîjîwaaînakera, yagaala wîlîmwagakenna ye'mwannawîdakera, gamîre Kîwînya' wîjaavakera, Gotîyarî yîlaaya nebwîna wîesara, yune naanga nebulya'ne yagaalya maaresara, ⁵ Ne sînnawînyara kwîyakwalaanga naangera kînînnakera, nabaai kîlaakevîna Gotîyai dahîlakyaakeî Kîraazîtiyai kîlaakevîna sahwaraavîre sahîvaakîdaasî yîma'nakelyî. Yî

gami sahwai yuyangi maremwaaikelyi. Sai Gotiyai nebulya'nanyalyi. Sahwari yuyagaa' yuyagaa' nemi yilaaya kuna maryaana! Naanga nebulyasira.

⁶ Nabaai Yizireliyaraavina Gotiyai yune naanga nebulya'ne yagaalya' yaasiwa' mena yiwiya myakevina.

Sare' dare'nesi.

Yizireliyaridaa'nya yuyara Yizireliyara mi'.

⁷ Nabaai Eviraamimidaa'nyara gamire yisiwiara

yima'neta yuyara Gotiyare kaimiraayara mi'.

Aawa. Gotiyai dara widakelyi "Aazakimi gimire

yita savaakiyara yisiwiara yima'nipi'dere."

⁸ Sare' daresi. Kilaakejikiya kaimiraayara

dazara Gotiyare kaimiraayara mi'.

Aawa. Gotiyai yune naanga nebulya'na dakera

yima'nipijara dazara "Eviraamimidaa'nyara

yisiwiara nimirere," yawirakere.

⁹ Sare' dare'nesi. Yune naanga nebulya'ne yagaala

dara dinikesi. Dathagaa' ayahi yima'nadehaa'

ayina bideinyi. Sara kya'muri Seraa'

jiwaalivaangei maaradesi.

¹⁰ Nabaai yune sahiri'nanya' mi'.

Aawa. Rivekaa' bwaramunya' maryaakevinyi.

Nemire neyakwalaangei Aazaki gave

pwainanyai munya makuna yakelyi.

¹¹ Kaimiraayaraai kirinaange' mamaaryakegaa'

nabaai saraai tewaanya pini kini

myadisaraai kayaa'nanya pini kini myadisaraai

mima'nyadakilyiyagaa'

¹² kirinaangevi dara widakesi, "Sarire siraangei

d+viyaraavi maremwaaide kiri' gimire siraangei

aaya d+viyari widaayadei yima'nadelyi."

Sare' dare'nesi. Gotiyai "Sara dahilakyabwina

nimire yawisa' waragwona!"

daka sara widakesi. A'mwei wawinya nayaa yadevwina sara yima'naka' mi'. Aawa. Gami sai jaka wij+vwaramaake'na sara yima'nakesi. ¹³ D+vidaa'nyi dara d+inkabaaib+sasi. N+miny+ Jaikopi+m+na tewaanya ny+vu'n+van+!. Y+zor+na tewaanya many+vu'ny+van+!.

¹⁴ Sarev+daa'nyi nemi be yagaala daathevaka? Nemi dara daanne' daaka! Gotiyai y+da'maraangebwi yadei mi'. Ari+kew+nyi.

¹⁵ Sare' dare'nesi. Sahwai Ne Moz+zar+ widakesi. N+mi yaw+ra'muji "A'mwe sar+ kale'na wigaimwagi+ma!" y+ sahwari kale'na wigaimwagi+deiny+. Nabaai "A'mwe pwar+na kale nyana!" da'muji y+ sahwari+na kale nyadeiny+.

¹⁶ Yi sarev+daa'nyi Gotiyai a'mwer+ dah+lakadevwi a'mweraav+re yaw+isaburi mi'. Nabaai a'mwera yag+yag+nyaburi mi'. Aawa. Sai tewaanya kale'na wigaimwangei Gotiyai dah+lakadevur+ny+ra. ¹⁷ Sare' dare'nesi. Gotiyai Peroyari widake' dara d+ini' "G+mi n+mi+j+ mala je'mwannabwa'dehaa' 'N+mi+re d+irag+nya' yuyaraavi y+bwari+daakwana!' dena, nabaai, 'Kwaaka yuyawi n+mi+ne yaya' widamary+p+ka!' dena gyath+kaavena kingiya gimwaa+iheiny+."

¹⁸ Yi sarev+daa'nyi sahwai yaw+raka "Sar+ tewaanya kale'na wigaimwagi+ma!" y+ sara y+na. Nabaai yaw+raka "Pwai pihad+ka yadere s+munya' tih+r+ma!" y+ sara y+na yadely+.

¹⁹ Sarev+daa'nyi g+mi n+miny+ yaam+j+ d+ny+datheig+ny+ "Sarev+ gazaizai Gotiyare s+munyav+na y+n+ga magalazek+valy+ y+p+ne'na a'mweraav+na 'Kayaa'nanyaburi y+wetawakad+visarera,' kuna be'na dadelaka!"

20 Nabaai, a'mweigi, Gotiyari ayina yiniga aaigi diza'nawidatheiginaka! Gyavikaryakeigi midaaka! Kwadika kwaaka livagiri'mwannikei a'mwe kwadika sahwai yavikarinikeri dara widannei dinga! "Beril garevi nyavikariwaana?" 21 A'mwe kwadika yavikaryadei yasaaka maremwaidei midaaka! Yi sahwai kwaaka piji' maaroji yi kwadika pwarina tewaanya ya'nei yavikarina. Yi kwadika pwarina yaasiwa' wamarya'nei yavikarina. Nabaai daza' maremwaalya' kininnakei midaaka! 22 Gotiyai kwalyi sa'bi' yivani'. Sahwai kayaa'nanyanna gamire sinna tike' "Ku'maayaba marima'naabima!" dazai nabaai "A'mwe yuyara nimire yiwinevi yawirangabika!" dazai kiri' sara mi. Kwadika waryaanyara, yi kumire kayaa'nanyangina Gotiyare sinna tike'na diraginna yawibwarya'nera kayaaka dilamwivalya'neraavina yarai maramyi yada saaminnyagaa' yemwaaina. Sare' yagaainakeigi daa! 23 Nabaai kwadika tewaanyara, Gotiyai "Nimire byaanna diraginya' naangaange' nimirera yawirangabika!" daka sara wiemwaaina. Byaanna diraginya sa' kwadika Gotiyai tewaanya kale'na wigaimwangeina sinnawi neminyi mena yovirawakakeinaavi nejaaya'nesi. 24 Yi neminyi jaka nejivwaramaarakeine. Yune Juya yita savaakinanna mi'. Aawa. Ajimya yuyangiya kwaraaviji jaka nejivwaramaarakeine. Sare' yagaainakeigi daa! 25 Wozayare pikarya kirivi ajimya yuyangi yaraavina dinikabaabisasi.

A'mwe nimirera mamwaalyigasaraavina
 “Nimirera,” sahwaravina dideinyira.
 Yisavaakina tewaanya manyivu'nyiwakevaakina
 “Tewaanya nyivu'niwakevaa'ginyi,” dideinyira.
²⁶ “Nimireihi mi!,” wideva sahbeva
 “Gotiyainyi gaalyabwi kininnakeinyire
 nyibwaalivaangeihilyi,”
 Kuminyina yange'na sara dideinyira.
 Ajimya yuyangiyaraavina sara dinikabaaibisasi.
²⁷ Nabaai Azaayai Yizireliyaraavina jaka
 dake' dara dini! “Yizireliyarera kwalaalyara
 saalaalyavire siwekamilikabi' mwaabiza'
 kiri' a'mwe yivainojiyara maalikejikiyaraavi
 Gotiyai padaihasamaaradelyi. ²⁸ Sare' dare'nesi.
 Naangei a'mwe Kwaakevakiyaraavina yagaalya'
 yarai yesimavoji gamire yawibwasa'na yuneba
 yime'nyab' yadelyira.” ²⁹ Nabaai sinnawi
 Azaayai dahirivina dake' dara dini!
 “Naangei Diraginaangei mivainyi neyaj' kwaj'
 Neminyine yisiwia pwaraavi maneyvainyaj'
 kwaj'
 Sothomi mwaalyarabisaina kayaaka
 kaneygaladika!
 Gomora mwaalyarabisaina yune kabalaadika!”

Yizireliyara Kiraazitiyari malimwagyesa'nesi.

³⁰ Sarev'ida'ny' nemi be yagaala daathevaka?
 Nemi dara daana! Ajimya yuyangiyara
 “Gotiyai neminyina ‘Yida'maraangerera,’ dana!”
 maja'nera yagiyagi wawinya myadivisara
 yi, Gotiyai “Yida'maraangeihi nimireihilyi,”
 mena widivanikere. Yi daza' yidata sabwi
 Naangeri limwange'nebulyi. ³¹ Nabaai Gotiyai

dahilakyaakera Yizireliyara yida'maraangebwi maarya'nevi Kiwinyavi yagiyagi wawinya yadivi' kiri' Kiwinyaviyaburi yunebanna yi'ma'divi' mi'. ³² Sare' beriv'naka?

Yida'maraanga sabwi maarya'nevina Naangeri malimwagi kypidike'nanyi. Sara mi. Aawa. "Wawinya kwalaalya sara yadaanya'na maradeinera," kwaasi yawi'divisa'nanyi. Silaanga sivilyangi muda'dei kumire sivilyangi muda'daasi yi kumi kayaaka ya'nera wala'diviki. ³³ Gotiyare bukuya' dara dinikabaabisasi.

Yithaa! Saayoni Silaangei wakiwelyi.

A'mweraavire sivilyari mu-
davayidihwaki'narya'nei wakiwelyi.

Silaanga walamudavamaarya'neri nimi
wakiwelyi.

Nabaai sahwari limwagoziya dahwai

Savina simunyavi jikuriti'na yannei mi'.

Savina wagila wivwa'nadei mi'.

10

¹ Nya'mweihi, nimore simunya' tewaanya nyivu'nivanike!, Gotiyari widadinya' yi daresti. Gotiyaigi Yizireliyara limwabiza' divadaihasamaaka! ² Malimwagivanigata sare' dare'nesi. Kuminyina dara jalikurakivanige.

"Gotiyari yilaaya yaana! Sare'na Gotiyare saburi yaamiji diraginna midinaana!" dadivisarera. Kiri' sare kirivi kumi simunya yawita maayara yivaniga!. ³ Sare' dare'nesi. Gotiyai yivanika sabwi "Yida'maraangerera," neja'nevi navi'navika yadivi' kunnya yida'maraanga

saburana kwaasiya'bi' yivaniga'. Yadi'v' Gotiyai
 “A'mwe yida'maraangeihilyira,” widannevi
 dalaangewi wila'nadiv'itara mi'. 4 Sare'
 dare'nesi. Kiwinya' yida'maraangeburine'
 Kiraazitiyarina mena yiw'ini'kesi. Yi a'mwe
 yuyara Kiraazitiyari limwabiza'na sahwaravi
 Gotiyai “Yida'maraangeihilyi,” widadheliyi.

5 Sare' dare'nesi. Ne Mozizai Kiwinya'
 midinya'ne' “Yida'maraangerera,” ja'nevina
 dara yidavakesi. A'mwei yuya dathavura
 yajai nabaai gaalyabwi maaradelyira.

6 Sare' kiri' a'mwera yuya myadiv'isa'na
 a'mwei Naangeri limwada dazarina Gotiyai
 “Yida'maraangelyira,” datheliyi. Sasare sabwina
 dara din' “Ginnya simunyavina dara madinna!
 ‘Sigunyavina aai yilaawadevaka?’ Yagaala sa'
 daresti. Kinaraazitiyari makwalaabya'nesi.

7 Nabaai piri' dara madinna! ‘Kewewini'
 bainikeraavirebanna aai walaawadevaka?’
 Yagaala sa' daresti. Kiraazitnaitiyari
 bainikeraayawi ayina makilaabya'nesi.

8 Sare' madinna! Aawa. Dare' midaaka!
 Yagaalya' giminyaba gidikuta nebulya' war'!
 Gimire maangiki wilaraka gimire simunyavi
 wilarikesi.” Yi yagaala daza' nemi widadanya'
 Naangeri limwangebwine yagaalyasi. 9 Gimire
 maangisi ku'maayaba “Jizaazai sai Naangelyi,”
 jalikurakya yija'naji nabaai gimire simunyavi
 dara limwadiza'naji “Gotiyai sahwar'
 bainikeraayawi ayina yidikaavakelyi,” Gotiyai
 givadaihamaaradeiginyi. 10 Sare' dare'nesi.
 Gazaizai gannya simunyasi kalimwagozi Gotiyai
 “Yida'maraangeigi nimiriginyi gimwaaihiwa,”

widathelyi. Yi gannya maangisi kajalikurakoji Gotiyai wivadaihasamaaradelyi. ¹¹ Sare' dare'nesi. Gotiyare bukuya' dini' "Gazaizai sahwari limwagoziya dahwai yi savina simunyavi jikuritiinna yannei mi'." ¹² Sare' dare'nesi. Sarevi padaihasamaata'nebwi Juya kwaraavine pibwi mwari'. Sarevi Anga Pimaginya (Girikiya) kwaraavine pibwi mwari'. Sare' dare'nesi. Yuyaraavire Naangei gave pwainanyai mwaalikei gaminyi jaka widipija yuyaraavi tewaanaanga wiadelyi. ¹³ Sare' dare'nesi. Gotiyare bukuya' dara dinikesi. Gazaizai Naangeri jaka widazai yi sahwari wivadaihasamaaradelyi.

¹⁴ Sarevidaa'nyi sahwari malimwagyesari jake' ga'dara widipineraavaka? Nabaai gaminyina kadika mu'nyesari ga'dara limwabineraavaka? Nabaai pwai yagaala sa' widaawadei maayara ga'dara wi'namaapineraavaka? ¹⁵ Nabaai Gotiyai a'mwe yagaala wija'neraavi mamaryasaabya yaja' ga'dara widaawipineraavaka? Widaawadivisaraavina dara dinikabaabisasi. A'mwera yagaala tewaanya' makabivanigasaraavire sivila tewaanya nawi'nyaraave! ¹⁶ Sare' kiri' Juyara yagaala tewaanya sa' kadika wi'neta kwalaal-yara midineta' mi'. Sare' dare'nesi. Azaayai dara dakesi. Naangeigi, newi'nivanigata davi aai limwamanika! ¹⁷ Sarevi "Yagaala tewaanya' wi'nadivisavidaa'nyi Kiraazitiyari limwadiviki. Nabaai Kiraazitiyare yagaalya' widadivisavi kadika wi'nadiviki."

18 Sare' kirì' dara dîwa. Sahwara yagaala tewaanya da' kadika mu'nyijihyeva! Kirì' dare' warikesi. Mena wi'nesare. Nabaai Gotiyare bukuya' dara dinikabaaibisasi.

Kwaaka yuyawinna kumire yagaaikunya' mena widaawakesi.

Anga yuyawi yunebanna kumire yagaalya' widaawakesi.

19 Pigasaai dara dîwa. Yizireliyara yagaala tewaanya da' myawiranganyetara daaka! Aayagaa' wirivikiryane Mozizare yagaala Gotiyarina dara dinì'

“Anga naanga pimagingyara mamwaalyigasaraavi ya'muji

Sarimi sahwaravina timakirikiryajideihilyi.

Simagingyara simunya maayavaakiyaraavi ya'muji

Sahwaraavina sinna tikesiyaihiri yihimwaaihideinyi.”

20 Nabaai Gotiyari wi'nawijiwaakadei Aazaayai yagaala jalikurakya'na lika yakai mi'. Sai Gotiyarineba dara dakelyi

“A'mwera niminyina biribirya manyadivitar

Sahwara niminyi mena nyibirama'mwaasare.

A'mwera niminyi yidaanganya manyadivitar

Sahwaraavi nimi ku'maayaba yima'naabiweinyi.”

21 Kirì' Yizireliya sahwaravina Gotiyarineba dara dakelyi “Yuna saaminya naangegaa' nimi a'mwe sahwaravijiaka widadaaazi nimore yagaalya' galazekivaidivi' yi yagaala kayaa'nanya ja'nanyidadivisara niminyawinna mabyiwaasare.”

11

Yizireliya   pimagiya   maalika
pivaakiyaraavines.

¹ Sarev+daa'nyi dara d+vanige. Gotiyai gannyaraavi gewi mena marakakei dingaka! Ari+kewinyi. Sare' dare'nesi. Nimi kwainyi Kiraazitiyari limwadinyainyi a'mwe Yizireliyainyira. Nimi Eviraam+mire yisiwiainyi avaaitawejinyi. Benjamin+mire yisavaa'nyi. ² Gotiyai sinnawi a'mwe sahwarav+ mena yawiranganakeraavi gewi mena marakakera m'. Yagaala Yilaajare' Gotiyare bukuyavi dinike' sarimi myawiryadivi' daa! Yilaajai Gotiyari Yizireliya sahwarav+na kotiya ja'neraavi widakelyi. Dara dini' ³ “Naangeigi, piropetiya giminyi gu'neva wijiwaakadivisaraavi sahwar+ mena tamake'. Gimire kwaraanya kayaa'nanyanna bul+makaawoyaraavi dika nasi'nya'nengi kayaaka mena likayigalasi'ne'. Sarevi gimireinyi gaveinyi kuna mwaaihe. Nabaai nimini'na ‘Tamakaana!’ dadivi' biri'biry+ kuna yivaniga'.” ⁴ Sara widaka kiri' Gotiyai be yagaala ja'naw+ dakavaka! Sai dara da' “Nimi ninnyara pwarana pwarana a'mwe seveni taaw+zan+yaraavi (7,000) yivaineinyi nyilimwadivisare. Sahwara gotiya kwaasiya Baa'aaliyari kwadaai gilina myeva mid+id+vitara m'. Pwara kwalaalya kwalaalyara sara mi.” ⁵ Sarev+daa'nyi nabaai dahaak+gaasi Juya y+ta pimagiya maalikevaa' limwadivi' mwaaiha'. Sahwarav+ Gotiyai gannya

yanga gaimwangeburɪ dahɪlakakera mena yɪma'nesare. ⁶ Gannya yanga gaimwangeburɪna Jizaazarɪ lɪmwangeburɪna sahwaravɪ dahɪlaka'. “Sahwara wawɪnya yadɪvɪsanna,” kunya myawɪryaka dahɪlaka'. Yɪ kumɪ wawɪnya yadɪvɪ' yadaapi Gotɪyai sahwaravɪ dahɪlakajɪ kwajɪ yɪ yanga gaimwange' wana yuna yanga gaimwanga nebulya' mima'nyɪ kyadɪka!

⁷ Sarevɪdaa'nyɪ yɪ nabaai nemi gara daazɪwo? Yɪzɪreliya kwalaalyara dɪragɪnna bɪrɪbɪrya yɪvanɪgata sa', yɪ sa' mamaaryesasi. Kiri' Gotɪyai a'mwe pwaraavɪ dahɪlakaka sarera maaresasi. Yuya pwara Gotɪyai kumɪre sɪmunyavɪ tɪhɪralɪmwagarakere. ⁸ Gotɪyare bukuya' dara dɪnɪkabaabɪsasi.

Gotɪyai kumɪre sɪmunyavɪ kirɪbɪbɪnya wakakelyɪ.

Kumɪre tɪnnyarɪ myawɪranganya'na wiakelyɪ.

Kumɪre kadɪka mu'nya'na wiakelyɪ.

Sɪnnawɪjɪ dahaasi avaaɪna mwaaihasare.

⁹ Yɪ Devɪtɪ kwalyɪ Gotɪyarɪ sahɪrɪ'na dara wɪdakelyɪ

“Kumɪre tɪka munne mwa'dainaanya'bi' yɪma'nana!

Kumɪre tɪlɪnnyangɪ naanya sa' lɪvapana!

Nabaai kumɪre sɪvɪlya dahe paakupɪka!

Sare' kumɪre kayaa'nanyaburɪ tɪvɪkɪta maapɪka!

¹⁰ Kumɪre tɪnnyarɪ jɪhɪnya' dɪvwaakya!

Sahwara tɪnna mwanganyɪ yɪpɪka!

Sahwaravɪre bule' lɪngwɪla'nata yana!

Yawɪta kwalaalya taange'na winarana!”

Gotiyai ajimya yuyangiyaraav+i padaihasamaarake'nesi.

¹¹ Sarev+idaa'nyi n+imi d+ivan+ige. Gotiyai “Sahwara y+inahu walay+d+ihwaki'naraaw+p+ika!” kada' mudavesara daaka! K+iraaz+it+yari “Aala,” d+ivan+igasara yunegaa'nannera daaka! Arikew+inyi. Aawa. Sahwara tuta tewaanyav+ kyagalya'mave' y+ dazahir+ivi Gotiyai ajimya yuyang+iya pwaraav+ padaihasamaa'man+kelyi. “Y+z+reli+yara tewaanya davwi wangab+ika! A'mwe ajimya yuyangiyaraav+ina wabar+inna yap+iji K+iraaz+it+yari l+imwab+ika!” yaw+iraka sara ya'. ¹² Sahwara tusa' yagalya'maveta sahir+ivi Gotiyai Kwaakevak+iya pwaraav+ yuna kuna naanga naanga w+igaimwadelyi. Y+ Y+z+reli+yara K+iraaz+it+yari mal+imwagyeta sahir+ivi Gotiyai ajimya yuyangiyaraav+ yuna kuna naanga naanga w+igaimwadelyi. Sare' naangesi. Y+ sara yajai Y+z+reli+yara yuyabanyara Gotiyaryaw+inna ay+ina kabapi K+iraaz+it+yare yuyara tewaanna nawi'n+yaanga mwaaib+inere. Y+ sare' naanga wavi+lavadesi.

¹³ A'mwe ajimya yuyangiyarajiyaihi, dahaa' sarim+inyi y+h+th+ivan+ige. Sarim+ ajimya yuyang+iya pwaihir+ine waw+inya ya'neinyi Apozeli+yainyi Gotiyai ny+imaryasaabakeinyi. Sarevi yad+inya dav+ine yaya' munyaba makidi y+ivan+ige. ¹⁴ Waw+inya dazav+ n+im+re avaaikwaa'nakera Y+z+reli+yaraav+ d+ihaa'bwari+de'na sarim+inyi wabar+inna ya-maarya'nev+ina tewaanya ny+vu'n+ivani'. Sarevi Gotiyalyi tewaanya ye'mwannamwaa+hata savi Y+z+reli+yaraav+idaa'nya pwara Naangeri

limwabizara sahwaravî padaihasamaarade'na wawinya daza' munyaba makid'nyainyî. 15 Sare' dare'nesî. Gotiyai Yizireliyaraavî marasi'naka, yî dazavî sahwai a'mwe Kwaaka yuyawî pivakaaviyaraavîdaa'nyara gamijî avaaizimunya'na ye'mwannayîma'ne'. Yî nabaai Gotiyai Yizireliyaraavî ayahi maaraja' yî daza' kwalaalyara baryara ayîna dîkaasa'bîsa' daaka!

16 Biretiya naanga yavikaryeva girikula maalikejî' Gotiyarî wîjaave'. Yî girikula maalîka saji' Gotiyarejî' warajazi' yî girikula naanga kirîsî Gotiyaresî. Nabaai yîsare pwipula sa Gotiyare waraja yî yîtaanya kînjî sa avaala Gotiyarengî. (Yî sare' daresî. Juyaraavîre Ne sinnawinyara Gotiyarera mwalyaasavî, yî sahwaravîna divi kwîyakwalaangera Gotiyarera mwaabînerera.)

17 Gotiyai wawinyaviya yîta wolvîyare yîtaanya pînjî Yizireliyarabîsangî livî'mwagaka yî marasi'naka gîmînyî pivakîyaigînyî yî'daryawînya wolvîya yîtaanya'gînyî gîmaaraka yîtaanya pîningî tînniyawî gîmînyî kagye'mwagaka' dahaa' gîmî tewaanya mwaaihî. Sarevî wolvîya mînarya' wolvîyare yîpwîpulyavîre' maa'manîgî. 18 Sarevî yîtaanya nebulya'nanyangîna gîmîre yaya' munyaba mamakîlyadî bîraiyagaala madangadînna! Yî gîmî bîrala dangadîza' nayaa pada'galayawî'na ja! Gîmî yîpwîpulyavî mînarya' wîjaavadînya' mî'. Aawa. Pwipula sahirî' gîmînyî gîzaavadeigînyî. 19 Sarevîdaa'nyî gîmî dara dîthathe' "Yîtaanya daza Gotiyai

liv'i'mwagakengi. Nabaai sahwai 'Kumireba pivaakiyar'i ye'mwagakima!' daka niminyina liv'i'mwaga'." ²⁰ Yo, nawinyasi. Sare kirivi Yizireliya sahwara Naangeri limwadivitarara mi'. Yi da sahirisavi mena liv'i'mwagasinadengi. Yi gim'i Naangeri limwadinya'na sare'na nayaa daa'maniginyaiginyi. Sare kirivi mala nayaa jiwannana! Gim'i pihadika minna! Aawa. Gim'i lika nayaa ji! ²¹ Sare' dare'nesi. Gotiyai yitaanya nebulya'nanya kunnya kaavilyavi miwi'nikengi yivainyina yakai mi'. Yi sasare sahibaib'i' gim'i kwaiginyiji yivainadei mi'. ²² Yithaa! Sarev'idaa'nyi Gotiyai tewaanna bwiwanga gyazaviji gamire sinna tika saburiji nayaa divada'galangana! Pwaraavine' daresi. Gamirebwi mena yagalya'mavesaraavi sahwai sinna tika wida'delyi. Giminyine' daresi. Gim'i gamire tewaanna bwiwanna gyazavi kuna mwaaidizaigi, Gotiyai tewaanna givwiwamani'. Gamire tewaanna bwiwanga gyazavi mamwaalyi yija' gim'i kwaiginyiji githawaasadelyi. ²³ Nabaai yitaanya sinnawinya pini daza, yi kumi malimwagyaburi kuna mamwaalyi yipija' yi Gotiyai wawinyaviya yisavi ayina marye'mwagathengi. Sare' dare'nesi. Gotiyai diraginnakei sahwaraavi yiniga wi'na ayina marye'mwagannelyi. ²⁴ Sare' dare'nesi. Gim'i kwaigi yidaryawinyare woliviya yitaanyaigi mwaalaginyaginyi. Yi Gotiyai githawaasaka wawinyaviya woliviya nawinyiki' gimarye'mwaga'. Yita si' yune gimiri'na mi'. Sare' nebulya'nanya' warike' yi nabaai pibwi naanga nebulya'nanya'

waradesi. Wolivîya nawî'nyîkîre yîtaanya daza ayîna maarîna yajai kunnya yîta sîkî ayîna marye'mwagakannelyî.

Yîzîreliya yuyaraavî padaihasamaarade'nesî.

²⁵ Nya'mweihi ajîmya pîningîyaihi, sare' dare'nesî. “Gotîyai nebulya' yoimava-jalîkurakya davi sarîmî sîmumaayaihi kuna mamwaaibînera!” yawîrena yîhîthîvanîge. Sarîmînyîna yawî'nadîvî' dara nadîpîka! “Nemî sîmunya kînînnakeinera. Juyara sîmumaayarera.” Gotîyai nebulya' yoimava-jalîkurakya daza' yî daresî. Yîzîreliyaraavî yunegaa' sîmunya' tîhîralîmwagata yadera mî'. Yunegaa' “Naangerî malîmwagaanna!” dîpî'dera mî'. Yî a'mwe ajîmya yuyangîyara Naangeryawînna mena wîlaabapîjî wîlaabîpîjara yuyaraavî Gotîyai yawîrakera kalîmwagapîjî ²⁶ yî sare saburî dazagaa' Gotîyai Yîzîreliya yuyaraavî padaihasamaaradere. Gotîyare bukuya' dînikabaaibî' “Saayonî Yîzîreliyaraavîdaa'nyai Padaihasamaa'dei walaabathelyî. Sahwai Jaikopîmireraavî galazekîvalyabwi marasî'nadelyî.

²⁷ Sara kyojî nayaa Gotîyainyî yîdeinyî.

Sahwaraavî yagaala wîlîmwagarîkebwi ye'mwannawîdîdeinyî.

Kumîre kayaa'nanya marasî'na'mujî yîdeinyî.”

Sara dînikabaaibîsasi. ²⁸ Yagaala tewaanya' bule wîjaavanîgasavîna sahwaraavîna Gotîyai yawî'na “Nîmîre yîkamaangera mwaaîha!” Sare' sarîmînyî mena yîhîgaimwagake'nanyî.

Kiri' Gotiyai dahilakakevina sinnawinya
 kwiyakwalaangeraavina yawirake'na
 Gotiyari sahwaravina kale wivanikerera.
 29 Sare' dare'nesi. Gotiyai gamire
 wigaimwanga yanga wijaayanginaji gamire
 jaka wijivwaramaasavinaji simunya mudikebwi
 yawiramaardei mi'. 30 Sare' dare'nesi.
 Sinnawi sarimi Gotiyari galazekivaleva nabaai
 dahaa' Yizireliyara galazekivaimanigasavi
 sarimi kale'na gaimwanga tewaanya'
 ma'mwaatabaabi' 31 sarimi kale'na gaimwanga
 tewaanya' maa'manigasavi nabaai dahaa' kumi
 kale'na gaimwanga tewaanya' maarya'nera
 sahwaraji mena galazekivalesare. 32 Sare'
 dare'nesi. Galazekivala saburi kalavuzal Gotiyai
 a'mwe yuyaraavi Juyaraji ajimya yuyangiyaraji
 saraavi yirakere. Gamire kale'na gaimwanga
 tewaanya' wijaaya'ne yuya kwaraavi sara
 yakere.

Gotiyarine yaya' munyaba makilaade'nesi.

33 Ai! Gotiyai yuyaraavi yange'na wiadele!
 Gotiyai simunya naangaanga kininnakele!
 Yuyangine yunebanna yawirakadele! Yi
 saalaalyavi kewewini yinigwalaawikebisalyi.
 Gami yawibwasaburi kaavilya' a'mweina
 mabiramaari yaanneine. Gamire ya saburaavi
 kaavilya' myawiranganyi yaanneine. Wana
 yuna aawa nebulyasi. 34 Sare' dare'nesi.
 Gotiyare bukuya' dara dini'
 "Naangere simunyavi aihwai
 yawiramaa'nikelaka!
 Sahwari simunya' aihwai wijaavadelaka!"

35 “A'mwerî gilyivîsa ayahi wirivîkirya'nenna
 Gotiyarî gilyivîta yuyangîne gyakwarîna
 Gotiyarî gilyivîsa aaihwaidaasi wijaavakalaka!”
 36 Aawa. Sai yuyangîne'na aaya kaavilyalyî.
 Yî sahwai yuyangî wakyaakengî. Gamîre
 diragînyavî yuya yînkengî. Gamînyî yîlaaya
 ya'ne yuya yîma'nakengî. Nemî yuyagaa'
 yuyagaa' gamîne yaya' munyaba naanga nayaa
 makîlaana! “Byaannakeigî!” widaana! Naanga
 sahirîsîra.

12

Nemîre kîlaakejî' Gotiyarî nayaa wijaaya'nesî.

¹ Nya'mweihî, yuya sarevidaa'nyî Gotiyare
 kale naange'na yawî'divîsavî kavena diragîna
 nayaa dara yîhîthîvanîge. Juyara Gotiyarîna
 sipîzipîyaraavî tamîra'divîtabaaibî' sarîmîre
 kîlaakejî' gaalyajî' Gotiyarî nayaa duzaavînyîla!
 Yî sarîmî saihi Gotiyarîneihî sahwari yîlaaya
 ya'neihî tewaanna duzaavînyîla! Yî sarîmî
 sara wijaavîdivîsavî Gotiyarîna yîlaaya
 nebulya'nanya' nayaa jideihîlyî. ² Yî dahaasara
 sara ya'ne kumîrebwî sarîmîre simunyavî
 nayîhwîlakîpîdîka! Aawa. Gotiyai sarîmîre
 simunyangî mudîke yîhwakajavî yî sarîmîre
 kibwî mudîkebwî yîhyîma'nade'nanyî. Yî
 sarevî Gotiyai simunya' yawî'devwî yînîga
 nebulya'na yawîramaapîneihîlyî. Yî Gotiyarîne
 tewaanya nawî'nyabulyî Gotiyarî yîlaaya
 wigalya'ne sabulyî Gotiyai nemî ya'ne yawî'de
 tewaanya naanga yune nebulya'nanyabulyî
 jawîranganyideihîlyî.

3 Sare' dare'nesi. Gotiyai niminyi yanga gaimwanga nyijaavakeburi, sarimijiya gazaigizaiginyi dara githima! Gimi saiginyina nayaa yawi'diza' yi sara jawika! Yi gimi kwaasi dara nyawi'di! "Nimi sainyi naanga nebulya'nanyainyi." Aawa. Gimi Naangeri limwagahinya'na Gotiyare wawinyangine diraginya' sara gizaavakabaabi' yune sabanna gim saiginyina nayaa sara divada'galayawika!

4 Sare' dare'nesi. Nemire kilaakejikiya kwalaalya warikejikira. Sare kirivi yuya sa wawinya' avaina mivani'.

5 Sasarebaabi' nemi a'mwe kwalaalyaina Kiraazitiyari wlamwaidaanyaina gaimwannya'neina gamire kilaaka pijikiyainera. Kilaakejikiya gazaizai kilaakejikiya pwaraavinyi.

6 Sareina neminyi Gotiyai yanga gaimwanga sabwi nejaavakevina gamire yanga sihumale dala pininna dala pininnanya kininnakeinera. Neminyidaanya gazaizai gamire yanga sihumale' pwaraavina yana! Sarevi Gotiyari w'nanejiwaakadivisaraavine sihumale' a'mwe pware wijaavada yi Naangeri limwadevine yune sabanna sara widana!

7 Nabaai pwai kwia'mweraavi widaaya'ne sihumale' kininnakei yi nayaa sara widaayana! Nabaai pwai wijiwaakya'ne sihumale' kininnakei yi nayaa sara wijiwaakana!

8 Nabaai Kiraazitiyareraavire kunya yawisangi maradihaa'bwarya'ne sihumale' kininnakei yi nayaa sara maradihaa'bwarana! Gya'mweri gilyivisa wijaaya'ne sihumale' kininnakei yi yange'na nayaa wijaavana! Wawinya pivivi

maremwaalya'ne sihumale' kininnakei yi yiniga sara yana! Taangesiya pwaraavina wigaimwanga kale ya'ne sihumale' kininnakei yi yilaaya yada sara yana!

Pwaraavina tewaanya wivu'nadevwinesî.

⁹ Yi yuyangi ya'ne gimî pwaraavina kale kwaasi gyadeigi mi'. Kale naanga nebulya'na gyana! Nabaai kayaa'nanya saburina similika gulana! Tewaanyabwi nayaa nebulya'na dilimwagaka! ¹⁰ Gazaigizaigi ja'mwe pwaina pwainanyaraavina gathaakaangei gahwaalaangeraavina kale wiajavaaibi' kale tewaanya gyana! Gimidaa'nyi gazarizarine yaya' munyaba nayaa dimakila! ¹¹ Naangere wawinya' ya'na maa'na maginanna! Aawa. Yuyagaa' diraginna nayaa ja! Gotiyare Kuryai gimire kuryari kagithikaavoji di'nakeigi gimire simunyasi ja! ¹² Naangeri limwadi sahwarina yemwaaimaniginyavi, yi yilaaya nayaa ji! Giminyi taanginya pir' kagima'noji yi savi diraginna dithaaka! Yuyagaa' Gotiyari nayaa jithaangana! ¹³ Gotiyare a'mwe pwara gilyivisanna kugainoji yi gimî nayaa ye'mwannawijaavina ji! A'mwe anga piwinyara giminyabanna kabi'mavapiri yi sahwaravî nayaa pada'galamaremwaaina ji!

¹⁴ Giminyi a'mwera kayaa'na kagyapi Gotiyai sahwaravî tewaanna wiade'na sahwarî nayaa duthana! Sahwaravî kayaaka yigalya'nenna mudinna! Aawa. Sahwaravî nawinya wiade'na Gotiyari nayaa duthana! ¹⁵ A'mwera yilaaya yadaapi gimî sahwaraviji yilaaya

nayaa je'mwannayî! Sahwara kinna kadapîjî nabaai sahwarajî kinna nayaa je'mwannadana!

¹⁶ Pwaigî ja'mwe pwarîna pwaigî ja'mwe pwarîna avaaizîmunya jawî'nyîla! Gîmî saigînyîne'na yawî'nadînyabaaibî' jawîka! Gîmî “Naangeinyî a'mwe naanga gaverajî mwaalîma!” kunya myawî'dînna! Aawa. A'mwe yaasîwakerajî nayaa je'mwannayamarya! Gîmî gîmînyîne'na nadîthîka! “Nîmî sainyî sîmunya' kînnakeinyîra.” ¹⁷ Gîmînyî a'mwe gazaizai kayaa'nanya kagyozî yî sahwarî kayaa'nanya mînya maarya nyîdî!! “A'mwe yuyaraavîre tînnaryaba nayaa nawî'nyabwina yîma!” dadî jî! ¹⁸ Gîmî saigî malyabwina sîmunya myawî'dînna! Nabaai gîmînyîne tusa' yîdori yî gîmî yuya a'mwerajî avaaîmunyî'na yadî nayaa pada'galaye'mwannemwaaina jî! ¹⁹ Nya'mwe nebulya'nanyaigî a'mwei kayaa'na givanîke ayahi tîvîkîta nyîdî!! Aawa. Gotîyare sînna tîke' sahwarî yadaawori gîmî kave baihana'na jî! Sare' dare'nesî. Gotîyare bukuyavî dara dînkabaaibîsasi. “Kayaa'nanyaburî ayahi dîlarîvîkîta sabwi yî sa' wawînya' nîmîresîra. Nîmî sainyî sahwaravî kayaa'nanya' tîvîkîrîdeinyî,” Naangei sara dîvanî'. ²⁰ Tîvîkîta minna! Aawa. Gîmîre yîkamaangei mîjîka yajai, yî sarî wapaaya nayaa duzaama! Gamîre kulalya' yaalîka wîhîrajai yî sarî aalya' nayaa duzaama! Sare' dare'nesî. Gîmî sara yîja' yî gamîre yade sabwina wagîla nebulya'na duzaadelyî. ²¹ Gîmî tîvîkîrya'neigî gîmîre kayaa'nanya sabwi mwanganakînna! Kayaa'nanyabwi gîmînyî nagwawîlavadî!! Aawa.

Gimî tewaanyabwina nayaa pada'galayadi yî kayaa'nanyabwi dîthathîwadeigînyî.

13

Nemî ga'maanîyaraavî kwaakewî nayaa wîla'naraade'nesî.

¹ Gazaizai ga'maanîyaraavî kwaakewî nayaa wîla'narana! Sare' dare'nesî. Ga'maanîyai saba sana yaasîwa' yîma'nyîna yîkai mî!. Aawa. Yuya wawînya ga'maanîyare sa Gotîyare sîmunyavî yîma'nadengi. Nabaai yuya ga'maanîyara mwaaihata sahwaravî Gotîyai gamî sai wîmwaaihakera sarera mwaaiha!. ² Sarevî yî a'mwe ga'maanîyare yagaalya' galazekîvalajai, sai Gotîyare kîbulyî galazekîvaimwa!. Yî a'mwera dazavî galazekîvaibîzara kumîre yîpîja saburî tivîkîta kayaa'nanya maapî'dere. ³ Sare' dare'nesî. A'mwe nawî'nyabwi yadaapiyaraavî ga'maanîyara lîka yîrî'galya'nera mamwaalyîga!. Aawa. A'mwera kayaa'na yadaapiyaraavî lîka yîrî'galya'nera mwaaiha!. Gimî “Ga'maanîyarîna lîka myî yîdeinyî,” jawî'manîgî! Yî sarevî yune nayaa nawî'nyabwina kya'gîzî yî gamî gîmîinne yaya' munyaba gîmakîladelyî. ⁴ Sare' dare'nesî. Gimînyî tewaanyavî gîhaimwagya'nei Gotîyare wîdaayadei mwaalî!. Kîrî' gîmî kayaa'nanyabwi yîja' yî lîka nayaa jî! Sare' dare'nesî. Ga'maanîya sahwai kwaari'masîramînya' tivîkîrya'ne' gazare lîmwagîkei mî!. Sare' dare'nesî. Nabaai sai a'mwe kayaa'na yaderî Gotîyare sinna tîke'ne tivîkîrya'ne' wîjaaya'nei Gotîyare wîdaayadei mwaalî!.

5 Sarevi sahwari kwaakewi nayaa dimwaala! Gotiyare sinna tike' tivikisa'na kwaakewi nayaa dimwaaide gave'na mi'. Aawa. Gimire simunyai padahirakyai sara githathe'na kwaakewi dimwaala! 6 Sahirivine'na taakiziya kirisi dakya! Sare' dare'nesi. Gotiyare widaayadivisara yune wawinya dazavina diraginna maremwaaidivisa'na dakya! 7 Gimi a'mwe saraavina dala pininna pininna wijaavija kininnakeiginyi. Sareigi sahwaraavina gimi nayaa duzaama! A'mwe taakiziya maa'derina yi sahwarina taakiziya' nayaa duzaama! Taakiziya piningine maa'derina nayaa duzaama! A'mwe pwarî “Gimi a'mwe naangeiginyi,” widizaigi mwaala'gizi yi “A'mwe naangeiginyi,” nayaa duthana! A'mwe pwarine yaya' munyabanna makidzaigi mwaala'gizi yi sahwarine yaya' munyabanna nayaa dimakila!

A'mweraavina kale neyaja'nesi.

8 A'mwe aane pwai kwarina gilyivita tivikiryane aane piri' kiri' wijaavija' malimwaga'dinna! Wijaavija' tivikita gave dahiri'na waribainagothesi. Yi daresti. Kiraazitiyare gazaizarina kale gyana! Sare' dare'nesi. A'mwei a'mwe pwarina kale wiajai yi Gotiyare Kiwinyavi yunebanna nayaa midimwakelyi. 9 Sare' dare'nesi. Gotiyare Kiwinya' dara dinî “Gimi pware a'mwevi ata malimwadinna! A'mwe pwaraavi maramakinna! Kuka mamaa'dinna! Tiganaarya myinna!” Kiwinya daza, yi kiwinya yuya piniji yuya sanna yi kiwinya

gave pirî'nanya' avaaîna dara dînikesi. Gîmî saigînyîna tewaanya gîma'nadevaaiþî' yî a'mwe pwaraavîna tewaanya nayaa gîma'nana!
 10 A'mwe pwaraavîna kale tewaanya wiadei sai sahwaraavî kayaa'nanyabwi yadei mî'. Sarevîdaa'nyî a'mwei pwaraavîna kale tewaanya wiadei, sahwai yune Kîwînyî' pada'galamîdîdelyî.

11 Dathahaasagaa' dahaa' mwaaihoya da'na mena yawî'manîgasa'na yîhîthîwe yîhîvu'nade sasarebwi nayaa jîla! Dahaa' sarîmîregaa' se waryabwi yagalya'ma'dîvî' jathîkaavînyidehaakî. Sare' dare'nesî. Sînnawî nemî Naangerî lîmwagohaa' yî sagaa'daasî yune nevadaïhasamaaradehaa' saamînyagaakî. Yî dahaa', maalîkegaakî. 12 Sawîsa' mena yîwawojî mena yîrîke purya'negaa' kibawegaa' yîma'nîwa'. Sarevîdaa'nyî yuya sawîtavîya sa yagalya'mavaana! Yîrîkeviya sabwîna lîmwagaraana! Sare'na Kayaa'nanyalyî mala bwa'nyî'ne sîramînyasî kîlîkesî pînîjî maraana!
 13 A'mwera nyîlyavî yamaryadîvîtabaaibî' nemî kaanya nayaa yîda'na yamaryaana! Yaasîwa'na kayaa'na myamaryî yadaa yîmaka kayaa'na mulaanna! A'mwe pînîngî kayaa'nanya dathîwangebwi myaanna! Yî gîrîkita'nanya saburîjî yaasîwa' avaaîna mulamaryaanna! Yaasîwa' yagaaikîwînyanna jarînadaata myaanna! A'mwe pwaraavîre gîlyîvîsangî tîganaarya myaanna! 14 Aawa. Naangei Jîzaazai Kîraazîtyarî dîvaazî'ma'na! Kîlaakejîkîya sîmunya kayaa'nanya sangîna dîka yîdade sangîna mîdînyî'na sîmunya myawî'dînna!

14

Neya'mweraavi maj+davaanne'nesi.

¹ Kiraazitiyare pwara, yi sahwara limwangevine yawisa' yune sidu'nakara mi'. Sareraav+daa'nyai Naangeri diraginna limwada kiri' piburaav+na yawita kwalaalya yivanikelyi. Yi sareri kave maara'gizi Kiraazitiyareraayabanna Gotiyari yilaaya'na dimakulaama! Nabaai sali gamire yawita sangina maanga nye'mwannadithika! ² A'mwe pwai limwangevine yawisa' yune sidu'nakei yi sahwai yuya dala pininnanya sa nadelyi. Kiri' pwai limwangevine yawisa' sidu'nakai mi'. Sare'na sahwai dara yawi'delyi "Aawapaaya, sigya nima! Gotiyai nimi miwita nya'neinyi kimaaka nyidakiwakeinyi." ³ Yi a'mwei yuya nadei a'mwe miwita manyaderina simunya kayaa'na nyawiradika! Yi a'mwe miwita manyadei dara najidavadi! "Sai wagi la kayaa'na yiwaka!" Sare' dare'nesi. Gotiyai a'mwe nade sariji mena maarakelyi. ⁴ A'mweigi, pware widaayaderi aaihwaigi dizida'deigina! Yi gannya Naangei gamire wawinyavina widina "Yo, tewaanna yiwaa." Nabaai widina "Aawa, kayaa'na yiwaa." Gannya Naangeresira. Nabaai nade sahwai diraginna daavadelyi. Sare' dare'nesi. Naangei gami sai sahwari diraginnya yivaimwagazai yi diraginna daavadelyi.

⁵ A'mwe pwai Gotiyari yilaaya'ne yirika kiri'na yawi'mani' "Sa' naangesira. Yirika pirikaavi wavila'desira." Nabaai sare' a'mwe pwai yawi'mani' "Yuya yirikerika

avaainanyangira.” Sarebwina a'mwe gazaizai gannya simunyavi nayaa pada'galayibwakida nayaa yiwiryinana! ⁶ A'mwei “Yirika pirina sari! aaya mudina nawinyaangerikira,” yawimanikei yi sai Naangerina yawida Gotiyari yilaaya sara yivani!. Nabaai a'mwei yuya tika wapaaya sa nadei, yi sai Naangerina yawida sara nadelyi. Sare! dare'nesi. Sai Gotiyari “Su! Su!” widadehaa! yi nadelyi. A'mwei yuya sa manyadei, yi sai Naangerina yawida tika wapaaya pini kimaaka dakadelyi. Sai kwalyi wapaaya piningina Gotiyari “Su! Su!” widadelyi. ⁷ Sare! dare'nesi. Neminyidaanya aane pwai kwai gannya yawita gavevina mamwaalannelyi. Yi nabaai aane pwai kwai gannya yawita gavevina mabalannelyi. ⁸ Aawa. Nemi gaala mwalaaja!, sa! Naangere simunyavi mwalaana! Nemi balaaja!, sa! Naangere simunyavi balaana! Sarevi gaala mwalaajavi, nabaai balaajavi yi nemi yuna Naangereinera. Yi gamire simunya! midinaana! ⁹ Sare! dare'nesi. Kiraazitiyai balaka gaala ayahi mwaalake! dare'nesi. Kiraazitiyai “Niminyi nyilimwadivisara mena bainika sawaraavine Naangeinyi yima'nima! Nabaai a'mwe gaala kuna mwaaihata kwaraaviji Naangeinyi yima'nima!” daka balaka ayahi mwaalakelyi. ¹⁰ Yi manyadinyaigi ginnya ja'mweri berivi jida'maniginyaiginaka! Yi nadinyaigi ginnya ja'mwerina simunya kayaa'na be'na yawimaniginyaiginaka! Sare! dare'nesi. Nemi yuyaina Gotiyare kotiyavi davaadeinera. Yuyinaavi nemaryawibwaradeinera. ¹¹ Sare!

dare'nesi. Gotiyare bukuya' dara dîni'
 “Naangei dara da' ‘Gaala mwaaivehi,
 Yuyara kwadaai gidivî' “Naangeigi!”
 nyîdîpî'derera.

Yuyara yivanîgasaburîna Gotiyainyî
 nyîjalîkurakîpî'dere.’ ”

Sara dîni'. ¹² Yî sarevîdaa'nyî nemînyîdaa'nya
 gazaizai gamîre yade aaya kaavîla yuya sabu-
 rana Gotiyarî nayaa jalîkurakadelyî.

¹³ Jalîkurakaadevîdaa'nyî nemî neya'mwe
 pware sabwina kuna majîdavaanna! Aawa.
 Nemî simunyavî nayaa dara yawîraana!
 Neya'mwei bwalaraawia'nei, kayaa'nanya
 yaamîjî ya'nerîna yî kayaa'na ya'ne pîbura
 nyaadîka!

¹⁴ Naanga Jizaazai sahwari
 wilamwaaive'na nayaa dathavîna yawî'manîge.
 Yî aawa. Nya'ne aane pîrî' kîrî' gamî sa'
 kîmaake' gave pîrî' mî'. Kîrî' a'mwei “Kîmaake'
 kînînnakesî,” yawî'daasî yune gamîre
 simunyavî yî daza' kîmaake' yîma'nîwakesî.

¹⁵ Sare' dare'nesi. Gîmî tîka wapaaya pîrî'
 nîja' yî ja'mwei gîmînyî gwanganojî simunyavî
 “Sa' kîmaakesîra,” yawî'da kîrî' najai gamîre
 simunyarî kayaaka jîhaide'nanyî. Yî sara
 yîma'naja' gîmîre ja'mwerîna kale gyadevîna
 myîvanîgî. Neya'mwe dazarîneba Kîraazîtiyai
 mena balaka a'mwerî gîmîre wapaayayaba
 kayaaka migaidînna!

¹⁶ Sarevîdaa'nyî gîmî
 nadînyaigî dara yawî'dînya' “Sa' tewaanyasi,”
 yî savîna ja'mwei kayaa'na yaja'na a'mwera
 biraiyagaala nadîpîdîka! ¹⁷ Sare' dare'nesi. Tîka
 wapaaya nyabulyî aalya pînî nyabulyî dazabwi
 Gotiyai a'mweraavî maremwaaidevwina mî'.

Aawa. Davurananyi. Yi yida'maraangebulyi, kwaamu'nanyabulyi, yilaayabulyi sabwinanyi. Sabwina Kurya Tewaanyai neyade dazabulyi. ¹⁸ Sare' dare'nesi. A'mwei dazaburina Kiraazitiyarî widaayajarî gamire sabwina Gotiyai yilaaya wigaladelyi. Nabaai a'mwerajî yawipi'delyi "Sahwai a'mwe tewaanyalyira." ¹⁹ Sarevidaa'nyî neminyî kwaamu'nanyabwi neyade sangijî pwai gya'mwe pwarî pwai gya'mwe pwarî yivaimwannadivita sangijî yuya sabura nayaa pada'galamidinaana! ²⁰ Gimî wapaanna ja'mwerî myawîri yaasîwa'na nya'neigi Gotiyare wawinya' limwangebwi kayaaka nyigaidi!! Nebulya' daresi. Yuya sa tika tewaanya nya'nengi. Kirî' gave pinî kana'gizi yi a'mwe pwai gwanganojî sarevi "Kimaakesi," yawi'da kirî' kayaa'na yaja' yi sabwina gimî kayaa'nanyabwi jitheiginyi. Sare' kayaa'nanyasi. ²¹ Miwita manyasi waainya' manyasi ja'mwerî walarakya'ne pibura kayaa'nanya ya'ne pibura myasi sare tewaanyangi. ²² Gimî yuya tika wapaaya nya'nebwi limwadi kimaakebwi maayaigi Gotiyaryaba gimî saigi gaveigi nayaa ja! A'mwei "Sa' nawî'nyasi," yawi'dei sara yajari gya'mwei manyadei wanganaja' simunyai kayaaka nyigaladikajî sinnawinyai gamî sai "We! Kayaa'na yiwa," myawîri jajai yi sahwai yilaaya yada tewaanaanga yinana! ²³ Nabaai a'mwei simunya pirîwaai yima'nojî tika najai sahwai yiwetawakîwa'. Gamî sarîna jida'nîwa'. Yi sai diraginna malimwagaryada tika sa' nîwake'na gamî sarîna jida'nîwa'. Yuya sabura

a'mwei dîragîna malîmwagaryada yade sa yî kayaa'nanyabulyî.

15

¹ Nemi a'mwe limwangevine yawîsa' yune sîdu'nakeina a'mwe limwangevine yune yawîsa' sîdu'maayaraavî gaimwagya'neina wawînya' kinînnakeine. Yî sahwaravî nayaa gaimwadaa kumîre kîmaakebwine taanginya maraana! Nemi sainaavîna yune myîgainaanna!

² Nemînyîdaa'nya gazaizai Kîraazîtiyarerî nemînyaba mwaalîkerî gaimwangebwi nayaa yaana! Sarerî wigalaana! Nabaai sareburî saharî dîragînya yîvaimwagaana!

³ Sare' dare'nesî. Kîraazîtiyai kwai gamî sarîna yune yîgainakai mî!. Aawa. “Gotîyarîna a'mwera bîrala nyîja'ne' wikîra,” yawî'na kya' sara wie'. Sahwarî yîma'nakebwi yî Kîraazîtiyai Gotîyarî wîdake' Gotîyare bukuyavî dara dînikabaabîkî “A'mwera bîraizîka gîthadîvîta yagaala daza yî nîmînyî bilanya'dengi.”

⁴ Sare' dare'nesî. Gotîyare bukuyavî yuya yagaala sînnawî yîdaveta sa, yî nemînyî yîwîrya'ne yîda'nîkengi. Gotîyai nemînyîna “Yagaala daza yî kumîre sîmunyavî dîragînya wîvaimwagana! Nabaai wîmaredaa'dori kumî kuna dîragînya daa'dîvî' yî nîmî yune wîmaara'mujîyarîne dîragîna yemwaalyabwi maapîka!” kada' yagaala sa yîda'nîkengi.

⁵ Gotîyai dîragînya daaya'ne aaya kaavîlyalyî. Nabaai nemînyî neyîvaimwadelyî. Yî sasarei Kîraazîtiya Jîzaazai sara yakeburî pada'galamîdînya nebulya'na sarîmînyî gazaihizaihîrîna avaaizîmunya'

yanga yihizaavana! ⁶ Sarevi sariminyina
 “Avaazimunya'na mwaalyara avaaimaangi'na
 jara niminyina ‘Byaannakeigine!’ dipika!” daka
 yanga yihizaavana! Sai Gotiyalyi. Sai nemire
 Naangei Jizaazai Kiraazitiyari Ganimaangelyi.

⁷ Sarevi sarimi yuyaihi srya'mwe pwaraavi
 nayaa maarapi yi saharaji avaimunyina
 je'mwannemwaalyila! “Gotiyai byaanna
 kininnakelyi,” dinya'neinaavi Kiraazitiyai
 nemaarakabaabi' nayaa dimaaryila! ⁸ Sare'
 dare'nesi. Dara divanige. Kiraazitiyai kilaaka
 gurya da'nadivisara Juyaraavi gaimwagya'nei
 widaayadei yima'nakelyi. Sara yaka sa'
 Gotiyare yagaala nebulyavi sara dinike'nesi. Yi
 Gotiyai kwiyakwalaangeraavi Kiraazitiyarina
 yune naanga nebulya'na wijaake yunebanna
 ya'nennanyi. ⁹ Nabaai ajimya yuyangiyara
 Gotiyare kale'na gaimwangebwi wangadivi'
 gaminyina “Byaannakelyi,” ja'neraavina
 Kiraazitiyai yima'nake'nanyi. Yi sare' Gotiyare
 bukuya' dara dinikabaabiki

“Sarevi ajimya yuyangiyaraavi giminyina
 jalikurakideinyi.
 Yiledaasavi giminne yaya' munyabanna
 makilideinyi.”

¹⁰ Nabaai yagaala piri' dara dinikabaabiki
 “Ajimya yuyangiyaihi Gotiyarera Yizireliyaraji
 yilaaya je'mwannayideihilyi.” ¹¹ Nabaai
 pimaginyavi dara dinikesi.

“Ajimya yuyangiyaihi Naangerine yaya' mun-
 yaba dimakilyila!
 Nabaai a'mwe yuyarajiyaihi gaminne yaya'
 munyaba dimakilyila!”

12 Nabaai Aazaayai kwalyî dakesî.

“Devitîmîre ganîmaangei Jeziyarevaakîdaa'nyai yîma'nadelyîra.

Ajîmya yuyangîyaraavi maremwaalya'nerî dahîlakadelyîra.

Wîgaimwagya'ne sahwarîna ajîmyangîyara yemwaaibî'derera.”

Sara dakesî. 13 Gotîyai nemîre yemwaalyabwine aaya kaavîlyai sarîmî gamînyî dîragîna limwadîvisavî yîlaaya naangejî kwaamu'nanya naangejî yînîga wi'na yîhyana! Yî sarîmî Kurya Tewaanyare dîragînya' maarapîjî Gotîyarî yemwaalyabwi, yî daza' sarîmînyî yunebanna naange' yîhwarade'na sara yîhyana!

Polî ajîmya yuyangîyaraavîna yake'nesî.

14 Nya'mweihî, nîmî sainyî nîmîre sîmunyavî nebwinî yawî'manîge. Sarîmî saihi yuyagaa' tewaanyabwinî yunebanna yadîvisaihîlyî. Nabaai yuya yawîta dala pînînnanya kînînnakeihîlyî. Yî sarevî nabaai sarîmî sîrya'mweraavî sîmunya tewaanyabwi yînîga wi'na wîvaimwabîneihîlyî. 15 Sare' kîrî' yagaala dîragîkîbawenna paaziya davi yagaala pînî sarîmîne yîda'mwengî. Nabaai pîkaryî yîda'mwe'na lîka miwa. Gotîyai yanga gaimwangeburî sarîmîre sîmunya dîhaa'bwata yîhide'nanyî. 16 Gotîyai tewaanna sara nyada ajîmya yuyangîyaraavî ya'neinyî Kîraazîtyai Jîzaazarî wîdaayadînyainyî nyîmwaaihakelyî. Nîmî Gotîyarîna mubîthîka yîra'deibîsainyî Gotîyare yagaala tewaanya' ajîmya yuyangîyaraavî wîdîvanîge.

“Gotiyaryawinna ajimya yuyangiyaraavi
 makulaabima!” dadî Kurya Tewaanyai
 sahwaravi nawi'nyaravi kumwaaihojî
 “Gotiyai sahwaravina ‘Niminyina mubithika
 tamiraya'ne sipizipiya nawi'nyarabisara
 ajimya yuyangiyara nawi'nyaravi maarima’
 yawirya'neri yanga wijaavide'nanyi,”
 dadî yivanige. ¹⁷ Sarevîdaa'nyi nîmî
 Kiraazitiyai Jizaazari wilamwaaihe'na
 Gotiyarine yivanigengina yilaaya yiniga
 wi'na yiwineinyi. ¹⁸ Sare' dare'nesi. Yagaala
 diragikibawenna yihithima! Lika myiwina!
 Pwaraavire wawinyanna nîmî myenenna
 majalîkurakîwina! Aawa. Kiraazitiyai
 gamire diraginya' nîmînyi kanya' sara
 yadenna jalîkurakîma! Kiraazitiyai sara
 kanya' nîmî yagaala sannajî yadînya sannajî
 ajimya yuyangiyara Gotiyari midînya'nera
 limwagya'neravi sara sara yadînyainyi. ¹⁹ Yi
 nîmîre yagaalyangî diraginya nyîgaimwada
 nîmîre wawinyangî diraginya nyîvaimwada
 yi yîjîwaainya atîka maru'narya'ne dala
 pininna pininnanyanna yadennajî Kurya
 Tewaanya kwalyî diraginya nyadennajî
 sahwarâ Gotiyare diraginya' tinna wanganna.
 Sareinyî aaya mudî'na yamaasaba anga
 Jeruzaalemîdaasi Kiraazitiyarine yagaala
 tewaanya' nîmî yuna wîjîwaake. Sareinyî anga
 yuyawî yunebanna yamaryena aaya'nanya'
 Pîrovijî Yîlîrikaami saba yîdaakwe. ²⁰ Yi
 sarevî anga pîwî Kiraazitiyarine yaya'
 mu'nyadivîsaraavîrewî yagaala tewaanya'
 wîjîwaakyavina nawî'nyina nyîvu'nadeinyi.

A'mwe pwai a'mwe kware likilaja' milamaji yadevaabî' nîmî Kîraazîtiyarîna pwai mi'na wijîwaakaja' saba mujîwaaki yîdeinyî. ²¹ Aawa. Gotiyare bukuya' dara dînikabaabî' nîmînyî dara nyîvu'nîvanî'

“Gaminne yagaalya' mujîwaakyesara
 wangabi'delyî.
 Gamîre yagaalya' mu'nyesara
 yawîrangabi'delyî.”

Polî “Romî mwaalyaraavî angyîrî'maata yîma!” dake'nesî.

²² Sarevî wawînya daza' kwalaalyagaa' nîmîre tusa' wîla nyîralîmwaga'daasî yî sarîmînyawîna mabî yîwîneinyî. ²³ Kîrî' dahaa' dimagi sara wijîwaakena ayahi wawînya' maayainyî. Nabaai kwaramê kwalaalya nîmî sainyî sarîmînyawîna wîya'na tewaanya nyîvu'nada ²⁴ sarevî dîvi sagaa' Pîrovijî Sîpenîna wîde dazagaa' sarîmînyabanna wîdeinyî. Yî sare' dara yawî'manige. Sarîmînyabanna bi'mava'muri yî sarîmînyî mena yîhwangana'muriyagaa' yî sagaa' wîdeinyî. Sarîmîjî maali'na pîjî' yîhye'mwannamwaala'muri nîmîre sîmunya' nawî'nya mena kanyîma'nojî yî sagaa' sarîmî Sîpenîne tusavîne gilyîvîta tîka wapaa dînyîgaimwagamakwîdeinyî. ²⁵ Kîrî' dahaasagaa' Jeruzaalemî mwaalya tewaanyara Gotiyare a'mweraavîna nîgwîa makulaawî'neinyî Jeruzaalemîna wîde'nanyî. ²⁶ Sare' dare'nesî. Pîrovijî Maazathonîya mwaalyarajî Pîrovijî Gîrîza mwaalya kwarajî

yeva yagaalya' mena wi'na jovirawakina
 yevegaa' kumire nigwia Jeruzaalem
 Gotiyare tewaanyaraavi gilyivisanna
 wigainaderaavina maryaasa'ne avaala piba
 yi'bwaramadakina yiwa'daa'. Sarengi
 makulaawidengi. ²⁷ Sare' dare'nesi. Kumire
 simunya' nawi'nya wiadaasi sara yivaniga'.
 Nabaai sahvara Jeruzaalem mwaalyaraavi
 wijaaya'ne tivikita kininnakerera. Sare'
 dare'nesi. Gotiyai Juyaraavina kumire
 kuryaraavine yanga wijaavaka sa ajimya
 yuyangiyara ye'mwannamaare'. Yi sarevi
 ajimya yuyangiyara kilaakejikiya gilyivisa
 Juyaraavi gaimwagya'ne yanga wijaaya'
 tivikisa' kininnakere. ²⁸ Sarevidaa'nyi
 wawinya sa' yune'na yi'mwanna'muji, yi
 nigwia nawi'nya yuya yisilyabi' dadi'vi'
 yi'bwaramadakiwa'daasa sahvaraavina
 wijaava'muji sariminyawinna kaanya wideinyi.
 Yi Sipenine tusavi ya'mujiyagaa' sariminyi
 yune'na yihwanganideinyi. ²⁹ Nabaai mena
 yawi'manige. Nimi sariminyawinna biwija',
 yi Kiraazitiyare nawi'nyabwi sariminyiji
 yunebanna neya'nevi bideinyi.

³⁰ Nya'mweihi, nemire Naangei Jizaazai
 Kiraazitiyariji Kurya Tewaanyai wivu'nya
 saburi neyimavidaakuvanikeviji sarevi
 kavena diraginna yihithaangamanige.
 Niminyi nyigaimwagathe'na, nimiji
 yagiyagi ye'mwannawidathevi Gotiyari
 duzila! ³¹ "A'mwe Juthiya mwaalyara
 Naangeri galazekivaidivisaraavire asiri
 duvadaihasamaaka! Nabaai ginnya

Jeruzaalemi mwaalya a'mwera tewaanyara Polimire wawinya yivanika dathavina 'Yi negainadeinaavine' tewaanyabulyi,' yawipika!" dapiji duzila! ³² Nabaai "Gotiyai simunyavi sara yawirajavi sariminyawinna bathehaa' gami yilaaya yada neminyaba gamire kuryari gaala wivaimwada ye'mwannamwalaana!" dapiji sara duzila! ³³ Gotiyai kwaamu'nanyaburi aaya kaavilyai sarimiji yinahu yihye'mwannamwaalana! Naanga sahirisi.

16

Polî kwalaalyaraavi "Nya'mweigi! Nya'mwe'gi!" wîdake'nesi.

¹ Nîmi dara yihithivanige. Neya'mwe' Piviya' sariminyawinna bathevina yihithima! Sare' Segiriya Naangere kusilaanyaraavi widaayade' yi daza' a'mwe tewaanyasi. ² "Gotiyare tewaanyara kwîya'mweri maapîjavaabi' sarimi Naangerina a'mwe sarevi dimaaryila! Sarimiji yihye'mwannemwaalana! Nabaai pininna kugainoji, taanga kwioji sahirivi' nayaa dihaimwagila!" dena yihithivanige. Sare' dare'nesi. Sahiri' a'mwe kwalaalyaraavi gaimwadesi. Yi nabaai nîminyî kwainyiji nyigaimwamwa'dikesi.

³ Pirizilaviji Aakwilaamiji sayori "Nya'mweyoihi!" nîminyîna duzila! Sahiyoi nîmiji wawinya Kiraazitiyai Jizaazarevi avaiwawinyayolyi. ⁴ Kirîmi sayoi nyivadaihasamaarya'neyoi balyabisayoi

karamakîpîdîkeyolyî. Sarevî suya' yune nîmînna mivanîge. Aawa. Yuya Naangere kusîlaanya ajîmya yuyangîya kwarajî yuya sahvara sayorîna suya' wîdadîvisarera.

⁵ Nabaai sahiyore angevî Naangere kusîlaanyaraavî “Nya'mweigi! Nya'mwe'gi!” nîmînyîna duzîla! Epanitaazai Pîrovijî Eziya saba yîsîla aaya mudî'nanyai sînnawî gamîdaasi Kîraazîtiyarînei yîma'nakerîna nyîvu'nadelyî. Yî sasarerî nîmînyîna “Nya'mweigi!” duzîla! ⁶ Maariyaa' sarîmînyî gainwange'na wawînya kwalaalya naanga yakevî nîmînyîna “Nya'mwe'gi!” duzîla!

⁷ Aadîronikaazalyî Junîyaazalyî saraai nîmîjî avaaitawejîkîyaraalyî. Kîgaa' nîmîjî kalavuzavî ye'mwannayî'naroraalyî. Apozeliyaraavî naanga sînnawînya sahwararîna kwala naangera yawî'manîgasaraalyî. Yî sahwarai Kîraazîtiyarî sînnawî kyîma'nagi sahwararî diviyainyî. Sareraarî nîmînyîna “Nya'mweraaihi!” duzîla! ⁸ Aabîliyataazarîna Naangerî nyîvu'naderî nîmînyîna “Nya'mweigi!” duzîla! ⁹ Wîrîvanaazai Kîraazîtiyarî nemîre avaaiwawînyalyî Sîtaakîzai kwarîna nyîvu'nadelyî saraarî nîmînyîna “Nya'mweraaihi!” duzîla!

¹⁰ Aapelîzarî kayaa'na kyare' Kîraazîtiyarî kuna diraginna lîmwagakerî nîmînyîna “Nya'mweigi!” duzîla! Aarîzîtovyulaazarî angevîyaraavî nîmînyîna “Nya'mweihî!” duzîla!

¹¹ Erothîyonî nîmîjî avaaitawejîkîyai nîmînyîna “Nya'mweigi!” duzîla! Naazîzaazare angevîyara Naangerî wîlamwaaihasaraavî nîmînyîna

“Nya'mweihi!” duzila! ¹² Tiraaipanaasi
 Tiraaipozasi sanadaai Kiraazitiyari
 wawinya miraagiki'disawaari niminyina
 “Nya'mwewaahi!” duzila! Peziza' sahirivina
 tewaanya wivu'nade' Naangeri wawinya
 kwalaalya miraagikirakevi niminyina
 “Nya'mwe'gi!” duzila! ¹³ Rupaazai Naangeri
 a'mwe tewaanaangei, dahlakinikei yi sahwari
 niminyina “Nya'mwei!” duzila! Nabaai
 sahware ganaange', yi sahiri' niminyi
 tewaanya nyade'na nyinaange' yima'nakevi
 “Niwaava!” duzila! ¹⁴ Aazigiritaazalyi
 Pihoniji Emizalyi Patirovaazalyi Emaazalyi
 saraji nabaai saraavi kwiyamwe yilaaya
 ye'mwannayivanigasaraji saraavi niminyina
 “Nya'mweihi!” duzila! ¹⁵ Pilolohaazalyi
 Juliyaasi Neriyaaazalyi gamire ganyaabulaangesi
 Wolibaazalyi saraji nabaai Gotiyare tewaanyara
 yilaaya ye'mwannayivanigasaraji saraavi
 “Nya'mweihi!” duzila! ¹⁶ Sarimi gazaihizaihi
 sirya'mweraavi “Nya'mwei!” widadivi'
 tewaanyaihi maangwidaayilaaya dimarinyila!
 Kiraazitiyare kusilaanya yuyaba mwaahasara
 sariminyi “Neyamweihi!” yihithivaniga'.

¹⁷ Nya'mweihi, dihaabwata yihide'na
 diraginna yihithaangamanige. Naangereraavi
 tangivalya'nera Naangeri limwangebwi kayaaka
 yigaidivisara kwaasi yihiziwaakadivisaraavina
 mala nayaa yiwannadivi' dimwaalyila! Yi
 sahwara sariminyi yagaala nayaa mi'na
 yihiziwaaketa nawinya savi galazekivaleva
 yagaala pini yihiziwaakadivisarera. Sasare
 saraavina sarimi ginyira'nyina jila! ¹⁸ Sare!

dare'nesi. A'mwe sasarera nemîre Naangei Kîraazitiyarî wîdaayadivîtara mi'. Aawa. Sahwara kunnya yune kîlaakejikine sangîna mîdîdîvîsare. Yî wabwiwaya-gaalyajî nawî'nyabîsajî a'mwe simunya kayaa'nanyabwina myawîryadîvîsaraavîre simunyavî kwaasi yagaala wîdadîvîsare.

¹⁹ Dare'nesi. Sarîmî Gotîyare yagaalya' mîdîdîvîsaburîna a'mwe yuyara mena wî'nîvanîga'. Sarevîdaa'nyî yî nîmî sarîmînyîna yîlaaya naanga yîhîmarivanîge. Nabaai sare kîrîvî simunya dara yawî'manîge. Sarîmî nawî'nya sabwina ya'ne simunya kînînnakeihi dîmwaalyîla! Kayaa'nanyabwina ya'ne simunya maayaihi dîmwaalyîla! ²⁰ Yî sareihîrîna Gotîyai kwaamu'nanyaburî aaya kaavîlyai maalîkegaa' yadehaa' Saataanîmî yîlapaihîroji sarîmîre sîvîlyîrî kwaakewî wakadevaai' Saataanîmîrera kwaasi wîjîwaa'kadîvîsaraavî dîthathîwagyideihîlyî. Nemîre Naangei Jîzaazare yanga gaimwangebwi sarîmîjî yîhye'mwannarana!

²¹ Timoti, nîmîre avaaîwawînyai yîhîthîvanî' "Nya'mweihi!" Nabaai Luzîyaazalyî Jaizonîjî Sozîpaatalyî sara nîmîjî avaaîtawejîkîyara "Neya'mweihi!" yîhîthîvanîga'.

²² Nîmî Tetîyaazainyî Polîmîre maangikî ya-gaalya' maarena pîkarya da' yîda'mweinyî. Yî nîmî Naangerî wîlamwaaîheinyî "Nya'mweihi!" yîhîthîvanîge.

²³ Gaayaazai, gamîre angevî nawî'nya nyîmaremwaaîmanî'. Yî nîmînyî, Naan-gere kusîlaanya yuyaraavîjî nayaa sara

maremwaaidelyi. Yi sahwai “Nya'mweihi!” yihithivani!. Yirazitaazai anga naanga davanya kaajoliyaraavire wawinya ya'ne nigwia maremwaaidelyi Kwaataazai neya'mwelyi saraai “Nehrya'mweihi!” yihithivanigi.

²⁴ Nemire Naangei Jizaazai Kiraazitiyare yanga gaimwangebwi sarimi yuyaihilyi yihye'mwannarana! Sara kuna yima'nana!

²⁵ Gotiyai, sai yagaala tewaanya' dadinya savine diraginyasi wi'na yivaimwagannerine yaya' munyaba nayaa pada'galamakilaana! Yi yagaala tewaanya sa' Jizaazai Kiraazitiyarine wijawaakyasi. Yoimavajalukurakya' yuya sinnawi kigaasi lika yulyaryaake' Gotiyai ku'maayaba mena wijalangesakiwaabikesi.

²⁶ Kigaakuna lika yulyaryaaka kiri' dahaasagaa' Gotiyari wi'nawijiwaakadivisara pikarya yidavesavi nebulya'nanya sa' ku'maayaba yima'nawaabikesi. Naangeri yawiralimwadivita yuyara sahwarididinya'nei Gotiyai yuyagaa' yuyagaa' mwaaidei “Gazabazaba a'mwera wi'nipika!” sara widakevi ajimya yuyangiya kwalaalyara sahwarina sidu'nakeraavi wimwaaihivani!.

²⁷ Gotiyai dazai simunya yuya yawita yuya aaya kaavila sa nebulya'na kininnakelyi. Yi sarei gave pwainanaangerina Jizaazai Kiraazitiyari yuyagaa' yuyagaa' “Byaannakela!” daana! Naanga sahrisira.

Poli

**Yipma Genesis and New Testament
Genesis and The New Testament in the Yipma/Baruya
language
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Yipma long
Niugini**

copyright © 1993, 1994 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yipma (Baruya)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Video recording © The Jesus Film, a project of Cru.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

ef60f748-49e3-5ee0-8e6d-a25b74b7a93c